

4/2016

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Dušan Sulitka, vedoucí oddělení
dusan.sulitka@nsoud.cz, +420 541 593 437

Jan Bena, poradce
jan.bena@nsoud.cz, +420 541 593 161

Katarína Deáková, poradkyně
katarina.deakova@nsoud.cz, +420 541 593 480

Andrea Pokorná, poradkyně
andrea.pokorna@nsoud.cz, +420 541 593 343

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 437

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

Z OBSAHU:

**ZÁSADA NE BIS IN IDEM V KONTEXTU DUALITY
DAŇOVÉHO A TRESTNÍHO ŘÍZENÍ
A A B PROTI NORSKU (STR. 6)**

**PODMÍNKY ZÁPISU ABSOLVENTA ZAHRAŇIČNÍ PRÁVNICKÉ
FAKULTY DO SEZNAMU KONCIPIENTŮ
ÚSTAVNÍ SOUD (STR. 13)**

**TRESTNÍ ODPOVĚDNOST OSOB AKTIVNĚ SE NEPODÍLEJÍCÍCH NA
VRAŽDĚNÍ V KONCENTRAČNÍCH TÁBORECH
NĚMECKÝ SPOLKOVÝ SOUDNÍ DVŮR (STR. 14)**

**ZÁKONNOST ROZŠÍŘOVÁNÍ POČÍTAČOVÉHO SOFTWARE
RANKS A VASIĽEVIČS (STR. 18)**

**POVINNOST KOLEKTIVNÍHO SPRÁVCE AUTORSKÝCH PRÁV
K UZAVŘENÍ LICENČNÍ SMLOUVY
SIA AKKA/LAA (STR. 23)**

**AKTIVNÍ LEGITIMACE DĚTÍ K PODÁNÍ NÁVRHU NA PŘEZKUM
UMÍSTĚNÍ DO ÚSTAVNÍ VÝCHOVY
D. L. PROTI BULHARSKU (STR. 24)**

ÚVODNÍK

Název neuveden, DřídekLasek, CC0

Vážení čtenáři,

vítáme Vás u posledního letošního čísla Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva. Jako dárek jsme pro Vás nově do každého článku zakomponovali internetové odkazy na zdrojové materiály, z nichž jsme při psaní jednotlivých příspěvků vycházeli. Věříme, že Vám tato novinka usnadní orientaci ve velkém množství judikatury, která k nám přichází z obou vrcholných evropských soudů či jiných jurisdikcí.

V aktuálním čísle Vám nejdříve přiblížíme hodnotící zprávy, které byly v uplynulém období vydané orgány Rady Evropy. První z nich se zaměřuje na hodnocení efektivit soudních systémů (CEPEJ 2016), druhá na kontrolu dodržování protikorupčních opatření (GRECO 2016). Stranou neoponecháme ani aktuální vývoj soudního přezkumu postupu britských orgánů při zamýšleném vystoupení z Evropské unie.

S ohledem na důležitost některých rozhodnutí, která byla vydána Soudním dvorem Evropské unie a Evropským soudem pro lidská práva v posledních týdnech, v sekci komentáře nově naleznete rozsáhlejší pojednání o několika vybraných rozhodnutích týkajících se evropského práva. Zřejmě nejzajímavějším, a to zejména s ohledem na aktuální judikaturní vývoj k otázce aplikace zásady *ne bis in idem* v kontextu duality daňového a trestního řízení, je krátké pojednání o dopadech rozsudku A a B proti Norsku na české právní prostředí. Nezbyvá než podtrhnout, že se jedná pouze o názor našeho oddělení, resp. autora komentáře, který nijak nepředjímá závěry velkého senátu Nejvyššího soudu, který se k této problematice v brzké době také vyjádří. Budeme rádi, pokud budete naše komentáře považovat za příspěvek do diskuse, nikoliv snahu o hledání jediné správné odpovědi.

Z nejvyšších evropských soudů dorazilo hned několik zajímavých rozhodnutí. Nepochybně je třeba zmínit především rozsudek Spolkového soudního dvora ve věci tzv. účetního z Osvětimi k trestní odpovědnosti administrativního personálu v koncentračních táborech. Jedná se o další střípek judikatury k této otázce. Zda jsou závěry německého nejvyššího soudu správné, resp. zda přichází včas, necháváme na posouzení čtenářů.

Soudní dvůr se opětovně vyjádřil k některým aspektům souvisejícím s rozšiřováním počítačového softwaru. Podrobnosti naleznete v článku pojednávajícím o rozhodnutí ve věci Ranks a Vasiševičs. Případ se konkrétně zabývá kopírováním, resp. opakovaným použitím počítačového softwaru a navazuje na věc GS Media, která byla komentována v minulém čísle Bulletinu (3/2016).

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva upozornujeme na problematiku domácích porodů, která k štrasburskému soudu doputovala na podvozku českého případu Krejzová a Dubská. Neméně zajímavé jsou ovšem i závěry tohoto soudu k aktivní legitimitaci dětí k podávání návrhu na přezkum jejich umístění do ústavní výchovy (D. L. proti Bulharsku) či přezkum maďarské právní úpravy k ukládání doživotních trestů (T. P. a A. T. proti Maďarsku).

Za redakci přeje příjemné čtení a prožití vánočních svátků

Dušan Sulitka

V případě zájmu o pravidelné zasílání našeho Bulletinu můžete prostřednictvím emailu international@nsoud.cz požádat o zařazení na seznam odběratelů.

OBSAH

AKTUALITY	... 4
------------------	-------

KOMENTÁŘE

A a B proti Norsku: <i>Zásada ne bis in idem v kontextu duality daňového a trestního řízení</i>	... 6
DEI: <i>Předběžné opatření soudu coby rozhodnutí o udělení nové veřejné podpory</i>	... 9
Home Credit Slovakia: <i>Ztráta nároku na úroky a poplatky v případě opomenutí věřitele uvést do smlouvy o úvěru některé základní údaje</i>	... 10

JUDIKATURA NEJVYŠŠÍCH EVROPSKÝCH SOUDŮ

Česká republika: <i>Podmínky zápisu absolventa zahraniční právnické fakulty do seznamu koncipientů</i>	... 13
Německo: <i>Trestní odpovědnost osob aktivně se nepodílejících na vraždění v koncentračních táborech</i>	... 14
Rakousko: <i>Imunita mezinárodních organizací ve vnitrostátních pracovněprávních sporech</i>	... 14
Spojené království: <i>Diskriminace dětí nesezdaných rodičů při nabývání státního občanství</i>	... 15

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Piringer: <i>Vybrazení ověření podpisu na listině určené pro rakouský katastr nemovitostí notáři</i>	... 16
Schmidt: <i>Výlučná příslušnost soudů k rozhodování o neplatnosti darování nemovitosti z důvodu nezpůsobilosti dárce ke smluvním úkonům</i>	... 17
Breyer: <i>Povaha dynamické IP adresy jako osobního údaje</i>	... 17
Ranks a Vasiļevičs: <i>Zákonnost rozšiřování počítačového softwaru</i>	... 18
Ogňanov: <i>Zkrácení trestu odnětí svobody na základě doby odpracované ve věznici jiného členského státu</i>	... 19
Pérez López: <i>Řetězení pracovních poměrů na dobu určitou ve veřejném zdravotnictví</i>	... 20

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Kocherov a Sergejeva: <i>Omezení rodičovské odpovědnosti osob s mentálním postižením</i>	... 22
SIA AKKA/LAA: <i>Povinnost kolektivního správce autorských práv k uzavření licenční smlouvy</i>	... 23
Dubská a Krejzová: <i>Domácí porody a přítomnost porodních asistentek</i>	... 23
D. L. proti Bulharsku: <i>Aktivní legitimace dětí k podání návrhu na přezkum umístění do ústavní výchovy</i>	... 24
T. P. a A. T.: <i>Ukládání doživotních trestů ve světle čl. 3 Úmluvy</i>	... 25

AKTUALITY

BREXIT před soudy

Červnové britské referendum o vystoupení Spojeného království z Evropské unie otřásló jak právním, tak politickým světem a pokračuje v otevírání nových výzev a otázek pro chápání suverenity parlamentních a ústavních systémů. Pouze nedávno rozhodl High Court of England and Wales, že bez ohledu na výsledky referenda nesmí vláda zahájit řízení o vystoupení podle čl. 50 Smlouvy o Evropské unii bez předchozího souhlasu Parlamentu. Doplňujeme, že nyní je toto rozhodnutí přezkoumáváno Nejvyšším soudem Spojeného království.

Pokud dojde k zahájení řízení o vystoupení podle čl. 50 Smlouvy, měla by členská země do dvou let opustit Evropskou unii. Politici představitelé se nechali vícekrát slyšet, že pokud se Spojené království pro tento krok skutečně rozhodne, proces by měl být co možno nejrychlejší, byť v současné době nikdo přesně neví, jaké problematické otázky s sebou vystoupení a negociace o nastavení vztahů mezi vystupujícím členským státem a Evropskou unií přinese.

Rozhodnutí o nutnosti parlamentního souhlasu neušlo kritice zejména pro kategoričnost interpretace čl. 50 Smlouvy, který High Court označil za nezvratitelný, což okamžitě rozporovala řada profesorů uijního práva. Paul Craig kupříkladu zastává přesvědčení, že návrh na vystoupení podle čl. 50 Smlouvy může členský stát vzít zpět, jestliže v dobré víře dospěje k přesvědčení o potřebě změny přijatého postoje.

Za zvláštní zmínku stojí i návrh, který má být předložen irskému High Court. V něm má být mimo jiného tvrzeno, že pokud čl. 50 Smlouvy, resp. mechanismus, který má být podle něj zahájen, není možné vzít zpátky, stát bude nucen přijmout jakýkoliv návrh, jaký mu instituce Evropské unie předloží. Příklad má být irskému soudu předložen jako zemi bezprostředně ovlivněné rozhodnutím Spojeného království. Někteří britská média přitom očekávají, že by mohl doputovat až k Soudnímu dvoru Evropské unie v rámci řízení o předběžné otázce podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Katarína Šipulová

Zdroje:

FENTON, S. Brexit: New Article 50 court challenge to go ahead after thousands back campaign. The Independent. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-legal-challenge-ireland-irish-high-court-article-50-jo-maugham-a7468081.html>.

LOCK, T. Brexit and the Single Market: You say Article 50, we say Article 127? Verfassungsblog. Dostupné z: <http://verfassungsblog.de/brexit-and-the-single-market-you-say-article-50-we-say-article-127/>.

R (Miller) v Secretary of State for Exiting the European Union. [2016] EWHC 2768 (Admin). Příklad č. CO/3809/2016 a CO/3281/2016. 3. 11. 2016. Dostupné z: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Admin/2016/2768.html>.

SARMIENTO, D. Miller, Brexit and the (maybe not to so evil) Court of Justice. Verfassungsblog. Dostupné z: <http://verfassungsblog.de/miller-brexit-and-the-maybe-not-to-so-evil-court-of-justice/>

Zprávy hodnotících orgánů Rady Evropy týkající se výkonů a efektivity české justice

CEPEJ 2016

Evropská komise pro efektivitu soudnictví (CEPEJ) vydala dne 6. 10. 2016 novou hodnotící zprávu evropských justičních systémů. Snad největší novinkou letošní zprávy, která mimochodem vychází z dat dostupných pro rok 2014, je zřízení zcela nové databáze CEPEJ-STAT, obsahující komplexní data zpracovávaná CEPEJ o výkonnosti justičních systémů jednotlivých členských států Rady Evropy v letech 2010, 2012 a 2014. [1]

Jistých změn letos doznala metodika celé zprávy, která byla v minulosti kritizována pro dezinterpretaci dat či práci s neucelenými a nedostatečně reprezentativními daty pro některé země. Zpráva výslovně uvádí, že se nově omezuje pouze na klíčové otázky a nepředstírá, že vyčerpávajícím způsobem zpracovává všechny poskytnuté informace.

Zpráva CEPEJ 2016 se soustředí na tři velké okruhy:

- 1) obecný přehled a srovnání efektivity soudních systémů,
- 2) využívání informačních technologií soudy,
- 3) zřízení nové databáze shrnující veřejně dostupná data o soudnictví.

Za rok 2014 je u České republiky zmíněn o něco vyšší podíl rozhodnutých než napadených věcí v civilních a obchodních sporných řízeních v prvním stupni, přičemž průměrný čas na vypořádání věci se pohybuje pod 237 dní (což CEPEJ označuje za pozitivní dobu). [2]

Zatímco obecně je v Evropě pozorován trend prodlužování doby vypořádání věci, Česká republika, resp. prvostupňové soudy v občanských a obchodních věcech, svou statistiku ve srovnání s lety 2010 a 2012 zlepšila. O něco horší je však situace v soudním řízení správním, kde se průměrná délka řízení pro rok 2014 pohybovala kolem 415 dní. Tzv. clearance rate, tedy poměr vypořádání mezi rozhodnutými a napadenými věci, byl 91 % (tj. lehce převyšovaly napadené věci). V trestních věcech byl tento poměr zcela vyrovnaný.

GRECO 2016

Dne 2. 11. 2016 vydala novou hodnotící zprávu také Skupina států proti korupci (Group of States Against Corruption, GRECO). GRECO je orgánem Rady Evropy, který se zaměřuje na kontrolu dodržování protikorupčních opatření v jednotlivých členských zemích.

V rámci svého čtvrtého hodnotícího kola GRECO vydala několik doporučení pro Českou republiku, která se týkala oblasti správy justice a transparentnosti legislativního procesu. GRECO v první řadě České republice doporučila výrazně posílit reformy zacílené na prevenci korupce mezi soudci, státními zástupci a poslanci.

České republice byla vytýkána nedostatečná transparentnost zákonodárského procesu. GRECO spatřovala nedostatky v absenci regulace lobbyingu a doporučila přijetí přesných závazných pravidel, které by upravovaly vztah členů parlamentu s třetími subjekty, které by potenciálně mohly mít úmysl ovlivnit výsledek zákonodárského procesu. Je na místě zdůraznit, že zpráva nekonstatovala přítomnost korupčních praktik, pouze absenci jasných preventivních pravidel.

Hodnotící zpráva GRECO se zabývala i otázkami bezprostředně spojenými s justicí, resp. zejména s problémem soudní samosprávy, jmenování a povyšování soudců a zřízení Nejvyšší rady soudnictví. Kritizovala zejména nedostatečné zakotvení přesného postupu jmenování soudců v zákoně a rozsáhlé pravomoci při výběru soudců soustředěné v rukou předsedů krajských soudů. Jak zpráva zdůrazňuje v bodě 96, jmenování soudců prezidentem ani jmenování soudců k příslušnému soudu ministrem spravedlnosti není odůvodňované. Povinnost uvést důvody se vztahuje pouze k zamítavému rozhodnutí, a to v případě, že se prezident rozhodne nejmenovat kandidáta navrženého vládou, což se nicméně děje jen velmi výjimečně.

GRECO dále upozorňuje, že v rukou předsedů krajských soudů je soustředěna rozsáhlá pravomoc a podmínky pro výběr soudců napříč jednotlivými krajskými soudy se velmi výrazně liší. Zpráva zmiňuje iniciativu vyjasnit podmínky jmenování v tzv. Bílé knize Ministerstva spravedlnosti a doporučuje České republice přijmout detailnější podmínky jmenování a kariérního růstu

soudců a předsedů soudů, aby byla napříč republikou zajištěna jednotná procedura.[1]

Zpráva dále obsahuje i doporučení ohledně vzniku profesního etického kodexu, zejména ve vztahu k potenciální hrozbě lobbyingu soudců, kontaktu s veřejností, přijímání darů, souběžného působení v jiných oblastech, střetům zájmů a podobně. Pozornost byla věnována také neexistenci opravného prostředku vůči rozhodnutím v kárných řízeních ve věcech soudců. [2]

Katarína Šipulová

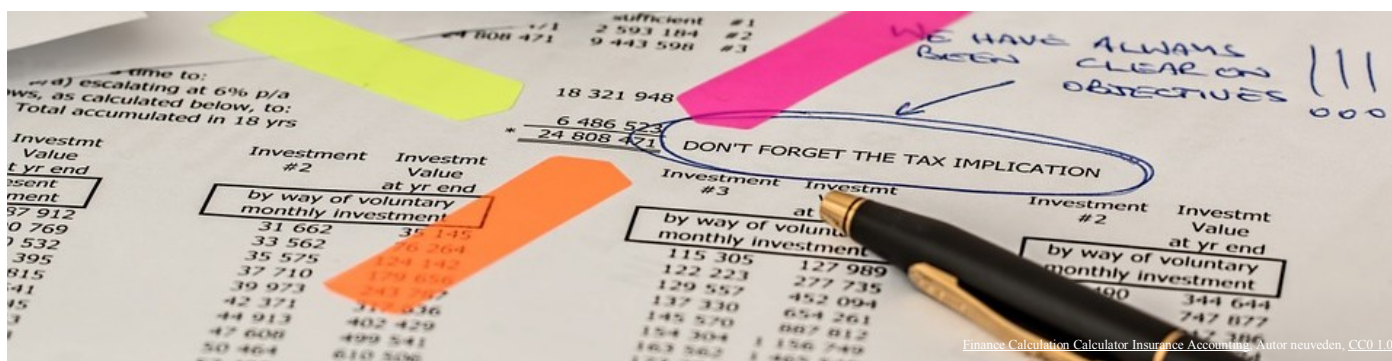
[1] Databáze je dostupná na stránkách CEPEJ z: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2016/STAT/default.asp>.

[2] CEPEJ. European judicial systems. Efficiency and quality of justice. CEPEJ Studies No. 23. Edition 2016 (2014 data). Dostupné z: http://www.coe.int/T/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2016/publication/REV1/2016_1%20-%20CEPEJ%20Study%2023%20-%20General%20report%20-%20EN.pdf, s. 190.

[3] Čtvrtá hodnotící zpráva Skupiny pro prevenci korupce (GRECO. Fourth Evaluation Round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges, and prosecutors. Evaluation report, Czech Republic). Dostupné z: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/Eval%20IV/GrecoEval4Rep\(2016\)4_Czech%20Republic_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/Eval%20IV/GrecoEval4Rep(2016)4_Czech%20Republic_en.pdf), s. 31.

[4] Ibid, s. 38.

KOMENTÁŘE

Zásada ne bis in idem v kontextu duality daňového a trestního řízení

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 11. 2016 ve věci A a B proti Norsku, č. 24130/11 a 29758/11

[Úplné znění rozsudku](#)

[Tisková zpráva](#)

Evropský soud pro lidská práva se v rozsudku A a B proti Norsku zabýval zásadní otázkou, zda je přípustné vést trestní řízení a uložit trestní sankci, pokud již bylo o stejné věci ve vztahu k jedné osobě vedeno daňové řízení a bylo rozhodnuto o uložení správní sankce v podobě daňové pokuty.

Skutkový stav případu

Stěžovatelé v této věci pan A a pan B nepřiznali v daňovém přiznání za rok 2002 své příjmy získané z prodeje akcií, které vlastnila společnost Estora Investment Ltd., v níž měli své obchodní podíly. Akcie byly prodány za výrazně vyšší cenu, než byly nakoupeny. Své podíly na této transakci každý ze stěžovatelů následně převedl na účet jím výlučně vlastněné zahraniční společnosti. Příjem prvního stěžovatele činil 3 259 341 NOK (cca 360 000 EUR) a druhého stěžovatele 4 651 881 NOK (cca 500 000 EUR).

Stěžovateli A uložila daňová správa povinnost zaplatit daňovou pokutu ve výši 30 % z doměřené daně za nepřiznanou částku rozhodnutím ze dne 24. 11. 2008. Dne 2. 3. 2009 byl pak obvodním soudem shledán vinným za daňový podvod s přitěžujícími okolnostmi a byl mu uložen trest odnětí svobody v délce 1 roku. Stěžovateli B byla uložena daňová pokuta ve výši 30 % z doměřené daně za nepřiznanou částku rozhodnutím daňové správy ze dne 5. 12. 2008. Obvodní soud pak dne 30. 9. 2009 rozhodl tak, že byl shledán vinným ze spáchání daňového podvodu s přitěžujícími okolnostmi a byl mu uložen trest odnětí svobody v délce 1 roku. Daňová rozhodnutí se v obou případech stala konečnými uplynutím odvolací lhůty. Stěžovatelé proti rozhodnutím trestních soudů o odsouzení za daňové podvody se stěžovatelé odvolali, vnitrostátní soudy však neshledaly důvody jejich odvolání za oprávněné.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva

Stěžovatelé namítali, že bylo zasaženo do jejich práva nebýt souzen dvakrát v téže věci dle čl. 4 Protokolu č. 7 k Evropské

úmluvě o ochraně lidských práv (dále též „Úmluva“), neboť byli trestně stíháni a odsouzeni k trestu odnětí svobody za daňové podvody, ačkoliv jim již za stejné jednání byla uložena daňová pokuta v rámci správního řízení.

Obecná část právního posouzení

V obecné části právního posouzení Evropský soud pro lidská práva (dále též „Soud“) konstatoval, že ačkoliv jsou smluvní státy povinny věnovat zvláštní péči ochraně specifických zájmů jednotlivce, které jsou zaručeny čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, je rovněž potřebné ponechat vnitrostátním orgánům možnost vybrat si prostředky, které vedou k tomuto cíli. V této souvislosti poukázal na skutečnost, že ukládání sankcí podle správního i trestního práva za stejný delikt je rozšířenou praxí v členských státech Evropské unie, a to zejména v oblasti daní, politiky životního prostředí a veřejné bezpečnosti. Smluvní státy jsou podle Soudu oprávněny k tomu, aby v rámci svých právních systémů zvolily taková právní řešení, která budou reagovat na protispolečenské chování prostřednictvím různých navzájem se doplňujících řízení, která tvoří jeden koherentní celek za podmínky, že dohromady nepředstavují nadměrné břemeno pro dotčeného jednotlivce.

Soud vyjádřil přesvědčení, že čl. 4 Protokolu č. 7 nemůže být vykládán tak, že zakazuje smluvním státům, aby jejich právní systémy umožnily uložení standardní správní pokuty za protiprávní nezaplacení daně (i když byla kvalifikována jako sankce trestněprávní povahy) i v závažnějších případech, kdy je vhodné pachatele stíhat trestněprávně z důvodu existence dalšího specifického znaku takového jednání, např. došlo-li k nezaplacení daně v důsledku podvodného jednání, který není znakem správního deliktu v daňovém řízení. Takové právní systémy, které jsou založeny na „integrovaném“ přístupu k protiprávnímu jednání, a zejména ty umožňující vedení paralelních řízení ve vztahu k jednomu protiprávnímu jednání různými orgány pro různé účely, jsou v souladu s Úmluvou.

V závěru obecné části Soud zdůraznil, že stěžejní pro posouzení otázky přípustnosti dvojího řízení trestněprávní povahy v kontextu zásady *ne bis in idem* je aplikace tzv. testu dostatečné

věcné a časové souvislosti. Je přitom nezbytné, aby ke splnění podmínky věcné a časové souvislosti došlo kumulativně.

Pro posouzení, zda je splněna podmínka věcné souvislosti obou řízení, stanovil Soud následující základní kritéria:

1) zda rozdílná řízení sledují vzájemně doplňující se účel a reagují tak, ne pouze *in abstracto*, ale i *in concreto*, na odlišné aspekty daného protiprávního jednání;

2) zda předmětná duplicita řízení představuje předvídatelný následek stejného vytykaného jednání jak právně, tak fakticky (*idem*);

3) zda jsou řízení vedena tak, aby se maximálně zabránilo jakémukoliv zdvojení při shromažďování a hodnocení důkazů, zejména prostřednictvím vzájemné spolupráce kompetentních orgánů tak, aby zjištění učiněná v jednom řízení byla využitelná i v řízení druhém a

4) zda sankce uložená v řízení, které bylo ukončeno jako první, je zohledněna v řízení, které je skončeno jako poslední tak, aby se zabránilo tomu, že dotčený jedinec ponese nepřiměřenou zátěž, přičemž toto riziko je méně pravděpodobné, pokud existuje kompenzační mechanismus, který zajišťuje, že souhrn uložených sankcí nepůsobí nepřiměřeně.

Jde-li o podmínku časové souvislosti, není dle názoru Soudu pro její splnění nezbytné, aby obě řízení byla vedena současně od začátku do konce. Smluvním státům by mělo být umožněno si zvolit, že budou vést obě řízení postupně v různých instancích, je-li tímto sledován zájem na efektivitě a řádném výkonu spravedlnosti, plní-li rozdílné společenské účely a nepůsobí stěžovateli nepřiměřenou újmu. Časová souvislost proto musí být dostatečně úzká, aby chránila jednotlivce před nejistotou, průtahy a prodlužováním řízení i v případech, kdy vnitrostátní systém obsahuje „integrováný“ systém oddělující správní a trestní složky.

Právní posouzení případu

V projednávané věci dospěl velký senát poměrem hlasů 16:1 k závěru, že nebylo zasaženo do práva stěžovatelů nebýt souzen dvakrát dle čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Na základě aplikace testu věcné a časové souvislosti Soud zjistil, že trestní řízení a daňová řízení byla vedena paralelně a byla navzájem věcně i časově propojená. V obou případech byla daňová rozhodnutí vydána v době, kdy již stěžovatelé byli obviněni z daňových trestných činů, skutková zjištění učiněná v jednom řízení byla použita v druhém řízení a při uložení trestů v rámci trestního řízení vnitrostátní orgány přihledly k tomu, že stěžovatelům již byly uloženy vysoké tresty ve formě daňové pokuty. Vedení dvojího řízení s možností uložení různých kumulativních trestů bylo pro stěžovatele předvídatelné, když museli od prvopočátku vědět, že trestní stíhání stejně jako uložení daňových pokut je na základě skutkových okolností případu možné nebo dokonce pravděpodobné. Na základě předložených skutečností Soud neshledal indicie, že stěžovatelé utrpěli nepřiměřenou újmu nebo nespravedlnost.

Príslušné vnitrostátní orgány shledaly, že správní i trestní sankce uložené podle zákona o vyměření daní sledují rozdílné účely. Správní sankce ve formě daňové přírážky sloužila k obecnému odrazení a představovala reakci na skutečnost, že daňový poplatník poskytl nesprávné nebo neúplné přiznání nebo informace, možná i nezaviněně, a jako kompenzace práce a nákladů daňových orgánů. Účelem běžných daňových pokut bylo

v první řadě zvýšit účinnost vybírání daní prostřednictvím vymáhání dodržování povinnosti daňových poplatníků poskytnout úplné a správné informace. Trestní odsouzení sloužilo nejenom k odrazení, ale také mělo represivní účel ve vztahu ke stejnému protiprávnímu opomenutí, které navíc vyžadovalo spáchání zaviněného podvodu.

Soud byl přesvědčen, že i když byly uloženy různé sankce dvěma různými orgány v různých řízeních, existovala mezi nimi dostatečně úzká věcná i časová souvislost, aby na ně nahlížel tak, že jsou součástí celistvého systému sankcí podle norského práva za neposkytnutí informací o určitém příjmu v daňovém přiznání. Podle názoru Soudu se v daném případě nejednalo o samostatná řízení a nebylo tudíž nezbytné, aby se dále zabýval otázkou, zda bylo v daňovém řízení vydáno konečné rozhodnutí, které by mohlo být překážkou vedení trestního řízení. Z tohoto pohledu skutečnost, že první řízení bylo ukončeno dříve než druhé řízení, neovlivnila posouzení jejich vzájemného vztahu.

Komentář

Jaký je význam rozsudku pro praxi českých soudů?

Závěry Soudu v daném případě jsou velmi důležité i pro české soudy, neboť případy, v nichž dochází k souběhu trestního a daňového řízení pro stejná protiprávní jednání jednotlivce, se v praxi běžně vyskytují.

Otázka aplikace zásady *ne bis in idem* byla v kontextu české právní úpravy v oblasti daňového práva otevřena Nejvyšším správním soudem v usnesení rozšířeného senátu ze dne 24. 11. 2015 ve věci Odeř Agrar k. s. proti Odvolacímu finančnímu ředitelství, č.j. 4 Afs 210/2014 – 57. Rozšířený senát dospěl k závěru, že uložení daňového penále [1] představuje „trestní obvinění“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy a řízení týkající se daňového penále má trestní povahu a je tudíž třeba na něho aplikovat čl. 6 a 7 Úmluvy.

Při své argumentaci vycházel Nejvyšší správní soud z judikatury Evropského soudu pro lidská práva a v této souvislosti také odkázal na závěry Soudu v rozsudku ve věci Lucky Dev proti Švédsku [2] a Nykänen proti Finsku [3], které se týkaly otázky dvojího postihu téže osoby pro týž skutek.

Na rozdíl od těchto rozsudků však v případě předloženém rozšířenému senátu nebyla posuzována přípustnost vedení souběžného daňového a trestního řízení ve smyslu zásady *ne bis in idem*, ale byla primárně řešena otázka, zda daňové penále je třeba považovat za trestněprávní sankci a lze tudíž při jeho stanovení aplikovat zásady trestního práva hmotného. Jak uvedl sám Nejvyšší soud, Evropský soud pro lidská práva své základní postulatey v těchto rozsudcích učinil na půdorysu konkrétně projednávaných věcí, a ani Nejvyššímu správnímu soudu dle jeho slov nepřislouží činit závěry k abstraktním otázkám bez náležitého ukotvení ke skutkovým a právním okolnostem konkrétního předloženého případu.

Přijetí tohoto usnesení zahájilo veřejnou diskuzi o tom, jaký bude jeho dopad na trestní justici v případech, kdy bude rozhodovat o trestní sankci jednotlivců, jimž již bylo daňovými orgány uloženo daňové penále, a to zejména s odkazem na citované rozsudky Evropského soudu pro lidská práva.

V současné době je otázka aplikace zásady *ne bis in idem* ve vztahu k souběhu daňového a trestního řízení řešena velkým senátem trestního kolegia Nejvyššího soudu ve věci vedené pod

sp. zn. 15 Tdo 832/2016, která mu byla postoupena k rozhodnutí usnesením trestního senátu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 8 Tdo 532/2016. Postupující senát se neztotožnil s právním názorem vysloveným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2014, sp. zn. 5 Tdo 749/2014, v němž bylo konstatováno, že daňové penále není považováno za trestní sankci. Podle názoru senátu 8 Tdo však daňové penále s ohledem na jeho nové pojetí vyplývající zejména z rozhodnutí Lucky Dev proti Švédsku je trestní sankcí, a tudíž bylo-li o téže nesplněné daňové povinnosti následně (současně) vedeno trestní stíhání pro daňový trestný čin, jde o porušení čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy, neboť skončené daňové řízení, v němž bylo vydáno konečné rozhodnutí o uložení penále vytvořilo pro další trestní stíhání pro totéž jednání překážku *ne bis in idem*.

Přináší rozsudek průlom v dosavadním přístupu Soudu k zásadě ne bis in idem?

Pro zodpovězení otázky je třeba blíže analyzovat, zda se Soud argumentačně odklonil od závěrů v rozsudku Lucky Dev proti Švédsku, který byl do jeho přijetí považován za zásadní rozsudek Evropského soudu pro lidská práva k této věci.

V rozsudku Lucky Dev proti Švédsku Soud dospěl k závěru, že v dané věci došlo k porušení zásady *ne bis in idem*, neboť daňové řízení nebylo zastaveno a daňové penále nebylo zrušeno poté, co došlo k ukončení trestního řízení, v němž byla stěžovatelka zproštěna obžaloby za daňový trestný čin. Rozhodující byla dle názoru Soudu skutečnost, že i když bylo duplicitní paralelní řízení a uložené sankce předvídatelné, protiprávní jednání stěžovatelky bylo posuzováno různými orgány v různých řízeních, která nebyla propojena, sledovala samostatný vývoj a stala se konečnými v odlišné okamžiky. Vnitrostátní soud při rozhodování o odmítnutí odvolání proti uložení daňové pokuty nadto nebral v úvahu skutečnost, že stěžovatelka byla v trestním řízení zproštěna obžaloby. Jak Soud uzavřel, trestní a daňové řízení byla na sobě zcela nezávislá a neexistovala mezi nimi úzká věcná a časová souvislost.

Stěžejní pro srovnání s rozsudkem A a B proti Norsku je zejména skutečnost, jak konstatoval sám Soud, že se daný případ odlišuje od dřívějších rozhodnutí ve věci R. T. proti Švýcarsku [4] a ve věci Nilsson proti Švédsku [5]. V těchto případech Soud shledal, že i když odlišné sankce (podmíněný trest odnětí svobody a odebrání řídicího oprávnění) týkající se téhož jednání (řízení v opilosti) byly uloženy odlišnými orgány v odlišných řízeních, je mezi nimi věcná a časová souvislost. Ve věci Nilsson proti Švédsku byl tento závěr učiněn na základě skutečnosti, že rozhodnutí o odnětí řídicího oprávnění bylo přímo založené na konečném odsouzení pro dopravní přestupek, a tedy neobsahovalo vlastní přezkum jednání a činu. Závěr Soudu v těchto případech byl, že jednotlivci nebyli stíháni nebo odsouzeni opětovně za čin, za nějž již byli pravomocně odsouzeni, a tudíž nedošlo k opakování řízení v rozporu se zásadou *ne bis in idem*.

Vzhledem k tomu, že Soud v rozsudku Lucky Dev proti Švédsku výslovně zmínil jen předchozí judikaturu v oblasti přestupků a trestných činů v dopravě a konstatoval, že v těchto případech existovala věcná a časová souvislost mezi správním a trestním řízením, bylo možné jeho závěry interpretovat tak, že obecně existuje povinnost soudů ukončit trestní řízení po té, co ve správním řízení bylo vydáno konečné rozhodnutí (a naopak). Pouze ve specifických případech protiprávního jednání v dopravě, kdy byla shledána věcná a časová souvislost, tato povinnost neplatí, a je možné vést obě řízení souběžně i po ukončení jednoho z nich.

Rozsudkem ve věci A a B proti Norsku Soud blíže osvětluje, jakým způsobem je třeba nahlížet na jeho předchozí judikaturu k aplikaci zásady *ne bis in idem* v kontextu duality správního a trestního řízení. Významnost rozsudku spočívá zejména v tom, že stanovuje konkrétní kritéria pro posouzení věcné a časové souvislosti obou řízení, která byla pouze okrajově zmíněna v rozsudku Lucky Dev proti Švédsku. Z argumentace a závěrů Soudu lze dovodit, že není dána ve všech případech obecná povinnost soudů zastavovat jedno z řízení poté, co bylo jedno z nich ukončeno. Je možné vést a ukončit dvojí řízení trestněprávní povahy ve vztahu ke stejnému protiprávnímu jednání jednotlivce, jak paralelně, tak postupně, jsou-li splněny podmínky jejich věcné a časové souvislosti, bez ohledu na to, zda bylo v jednom z nich vydáno konečné rozhodnutí.

Rozsudek ve věci Lucky Dev proti Švédsku lze považovat za zástupce první judikatorní větve Soudu, která se vztahuje k případům, v nichž není prokázána dostatečná věcná i časová souvislost mezi daňovým (správním) a trestním řízením. Do této větve patří i rozsudek ve věci Nykänen proti Finsku, v němž Soud shledal, že trestní a správní sankce byly ukládány různými orgány v řízeních, která nebyla žádným způsobem propojena, každé z nich sledovalo vlastní oddělený směr a byla ukončena nezávisle na sobě. Navíc ani sankce uložené v jednom řízení nebyly brány příslušnými orgány nebo soudy v úvahu při určování přísnosti jimi ukládané sankce, ani mezi nimi neexistovala žádná jiná forma vzájemné spolupráce. Důležité také podle Soudu bylo, že podle finského systému jsou daňové sankce ukládány na základě posouzení jednání stěžovatele a jeho odpovědnosti podle příslušné daňové legislativy, která je nezávislá na zjištěných učiněných v trestních řízeních. Obdobné závěry Soud učinil i v jiných případech proti Finsku. [6]

Rozsudek ve věci A a B proti Norsku pak zastupuje druhou judikatorní větev, do níž patří případy, v nichž je prokázáno splnění kritérií věcné a časové souvislosti. Tato větev je dále tvořena výše zmiňovanými rozsudky ve věci R. T. proti Švýcarsku a ve věci Nilsson proti Švédsku. Z novější judikatury lze zmínit rozsudek ve věci Boman proti Finsku [7], v němž Soud shledal, že mezi správním řízením, v němž byl stěžovateli uložen trestu zákazu řízení (do 4. 9. 2010) a následným trestním řízením, jehož výsledkem bylo odsouzení k peněžitému trestu a trestu zákazu řízení (od 5. 9. 2010), existovala dostatečná věcná a časová souvislost. Tento rozsudek je zajímavý z pohledu srovnání s popsáním případem Nykänen proti Finsku, ve kterém Soud při posuzování souvislosti trestního a daňového řízení dospěl k rozdílnému závěru, ačkoliv byl v obou případech posuzován finský právní systém v oblasti trestání. Tyto případy ukazují, že je nezbytné posuzovat splnění podmínky věcné a časové souvislosti vždy ve vztahu ke konkrétnímu případu.

Závěr

Závěrem lze shrnout, že z rozsudku ve věci A a B proti Norsku vyplývá, že pokud v řízení před českými soudy vyvstane otázka, zda je přípustné z pohledu zásady *ne bis in idem* ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 Úmluvy vést trestní řízení a uložit trestní sankci, pokud již bylo pro stejné jednání vedeno daňové řízení a bylo rozhodnuto o uložení správní sankce v podobě daňového penále, jsou při jejím rozhodování povinny aplikovat test dostatečné věcné a časové souvislosti.

Lze konstatovat, že určující pro posouzení věcné souvislosti řízení v konkrétním případě jsou jeho skutkové a právní okolnosti a skutečnost, zda vnitrostátní právní řád nahlíží na daňové řízení tak, že spolu souvisejí (např. zda ukládané sankce plní

rozdílný účel, zda je možné použít důkazy získané v daňovém řízení pro trestní řízení, případně, zda lze v trestním řízení vycházet ze skutkových zjištění v daňovém řízení, či existuje jiná forma spolupráce mezi příslušnými vnitrostátními orgány, které vedou daňová a trestní řízení, a dále zda se při ukládání trestní sankce přihlíží k tomu, že za stejné protiprávní jednání obviněného mu již byla uložena daňová pokuta).

Není-li v posuzovaném případě podmínka věcné a časové souvislosti dvojího řízení trestněprávní povahy splněna, pak platí závěry učiněné Soudem v případě Lucky Dev proti Švédsku. Je přípustné vést paralelně trestní a daňové řízení, ale v případě, že je v daňovém řízení vydáno konečné rozhodnutí, je vnitrostátní soud povinen trestní řízení s ohledem na zásadu *ne bis in idem* ukončit. Pokud je podmínka věcné a časové souvislosti v konkrétním řízení prokázána, je přípustné vést daňové řízení trestněprávní povahy i trestní řízení jak paralelně, tak postupně, bez ohledu na to, zda bylo v jednom z nich vydáno konečné rozhodnutí.

Andrea Pokorná

[1] Podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplat-

Předběžné opatření soudu coby rozhodnutí o udělení nové veřejné podpory

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 10. 2016 ve věci C-590/14 P Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI)

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Soudní dvůr se v rozsudku ve věci Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE vyjádřil k rozsahu notifikací povinnosti vnitrostátního soudu rozhodujícího v rámci soukromoprávního sporu o povinnostech a právech stran vyplývajících ze smlouvy, která byla právním základem poskytnutí veřejné podpory.

Skutkový stav

V daném případě se jednalo o vnitrostátní spor týkající se platnosti výpovědi smlouvy, na jejímž základě veřejnoprávní korporace Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (dále též „DEI“) dodávala řecké společnosti Alouminion tis Ellados AE (dále též „AtE“) elektřinu za preferenční sazbu. Soud prvního stupně vydal dne 5. 1. 2007 usnesení o předběžném opatření a prozatímně s účinky *ex nunc* pozastavil účinnost výpovědi této smlouvy. Odvolací soud usnesením ze dne 6. 3. 2008 vyhověl návrhu DEI domáhajícímu se výpovědi smlouvy a s účinností *ex nunc* smlouvu ukončil.

Evropská komise v rozhodnutí ze dne 23. 1. 1992 posoudila preferenční sazbu udělenou společnosti AtE tak, že je veřejnou podporou slučitelnou s vnitřním trhem. V rozhodnutí ze dne 13. 7. 2011 však dospěla k závěru, že v důsledku soudem vydaného usnesení o předběžném opatření Řecko protiprávně udělilo společnosti AtE a poté jejímu právnímu nástupci společnosti Alouminion tis Ellados VEAE (dále též „Alouminion“) veřejnou podporu ve výši 17,4 milionu eur formou preferenční sazby za elektřinu v období 5. 1. 2007 do 6. 3. 2008. Komise měla za to, že se jednalo o novou veřejnou podporu, která byla udělena bez předchozí notifikace, a tudíž byla neslučitelná s vnitřním trhem. Tribunál na základě žaloby podané společností Aloumi-

ků ve znění účinném od 1. 4. 2007 do 31. 12. 2010 a § 251 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu.

[2] Věc Lucky Dev proti Švédsku, č. 7356/10, rozsudek ze dne 27. 11. 2014.

[3] Věc Nykänen proti Finsku, č. 11828/11, rozsudek ze dne 20. 5. 2014.

[4] Věc R. T. proti Švýcarsku, č. 31982/96, rozhodnutí ze dne 30. 5. 2000.

[5] Věc Nilsson proti Švédsku, č. 73661/01, rozhodnutí ze dne 13. 12. 2005.

[6] Věci Rinas proti Finsku, č. 17039/13, rozsudek ze dne 27. 1. 2015 a Österlund proti Finsku, č. 53197/13, rozsudek ze dne 10. 2. 2015.

[7] Věc Boman proti Finsku, č. 41604/11, rozsudek ze dne 17. 2. 2015.

nion rozhodnutí Komise zrušil.

Rozsudek Soudního dvora

V projednávaném případě se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda prodloužení existující státní podpory předběžným opatřením vnitrostátního soudu představuje poskytnutí nové podpory a jsou-li národní soudy povinny ve smyslu čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále též „SFEU“) i tyto případy notifikovat Komisi.

Úvodem Soudní dvůr zdůraznil, že systém kontroly veřejných podpor ve smyslu čl. 107 a 108 SFEU je založen na odlišném procesním postupu pro existující a nové podpory. Jde-li o existující podpory, mohou být prováděny do té doby, než Komise konstatuje jejich neslučitelnost, zatímco poskytnutí nových podpor nebo změny existujících podpor musí být před jejich provedením notifikovány Komisi. Při rozhodování Komise o slučitelnosti podpory s vnitřním trhem je jednou z okolností i délka období poskytování podpory v okamžiku přijetí rozhodnutí Komise, která může ovlivnit výsledek jejího posouzení. Prodloužení platnosti existující podpory tak musí být dle Soudního dvora považováno za změnu existující podpory a představuje podle čl. 1 písm. c) nařízení č. 659/1999 [1] novou podporu. V daném případě došlo k prodloužení platnosti podpory ve formě uplatňování preferenční sazby v důsledku předběžného opatření vnitrostátního soudu rozhodujícího sporu ve věci platnosti výpovědi smlouvy. Jednalo se tak o novou podporu, která měla být notifikována Komisi.

Ve svém rozsudku Soudní dvůr připomenul, že vnitrostátní soudy jsou povinny v rámci loajální spolupráce mezi vnitrostátními soudy na jedné straně a Komisí a jinými soudy na straně druhé přijímat všechna obecná i zvláštní opatření k plnění zá-

vazků, které vyplývají z unijního práva a zdržet se přijímání všech opatření, jež by mohla ohrozit dosažení cílů Smlouvy o Evropské unii (dále též „SEU“). Vnitrostátním soudům rozhodujícím o předběžných opatřeních tak nelze přiznat možnost vyhnout se povinností, které jsou jim uloženy v rámci kontroly veřejných podpor, neboť by tímto došlo k porušení povinnosti loajální spolupráce s unijními orgány, čímž by byl narušen užitečný účinek čl. 107 a 108 SFEU.

Vnitrostátní soudy jsou podle Soudního dvora příslušné k ověření, zda se podmínky uplatněného režimu veřejné podpory nezměnily a pokud dospějí k závěru, že došlo k jejich změně a jedná se o novou podporu, jsou povinny uplatnit oznamovací postup stanovený v čl. 108 odst. 3 SFEU. V této souvislosti byla jako nesprávná posouzena argumentace Tribunálu, dle které se na vnitrostátní soud rozhodující o předběžném opatření nevztahuje obecná povinnost soudů podle čl. 107 a 108 SFEU. Tribunál měl za to, že předběžné opatření, které ovlivňuje výklad a provádění smlouvy, kterou Komise schválila jako státní podporu slučitelnou s vnitřním trhem, je třeba odlišovat od povinně notifikovaných nových podpor a změn podpor jako takových. Soudní dvůr však konstatoval, že povinnost notifikace vnitrostátních soudů se vztahuje na všechna opatření, která ovlivňují výklad a provádění smlouvy, jež mohou mít dopad na fungování vnitřního trhu, hospodářskou soutěž nebo dobu trvání existujících podpor během určitého období.

Komentář

Podle ustálené judikatury Soudního dvora náleží provádění systému kontroly státních podpor do pravomoci Komise i vnitrostátních soudů. K posuzování slučitelnosti veřejných podpor s unijním právem je příslušná výhradně Komise. Úloha vnitrostátních soudů pak spočívá v ochraně práv soutěžitelů a ostatních třetích stran dotčených protiprávní veřejnou podporou. Rozhodování vnitrostátních soudů o žalobách podle čl. 88 odst.

3 SEU je jednou z nejdůležitějších úloh v oblasti veřejné podpory.

V českém kontextu se otázkou úlohy vnitrostátních soudů v oblasti veřejné podpory poprvé zabýval Nejvyšší soud v usnesení ze dne 25. 5. 2014, sp. zn. 23 Cdo 1341/2012. Nejvyšší soud posuzoval, zda v systému unijní ochrany hospodářské soutěže má vnitrostátní soud pravomoc rozhodovat o žalobě na zdržení se protiprávního jednání ve formě pozastavení vyplácení podpory v rozporu s primárním právem Evropské unie, která nebyla oznámena Komisi. Nejvyšší soud s odkazem na judikaturu Soudního dvora konstatoval, že vnitrostátní soud musí v takových případech posoudit, zda opatření představuje veřejnou podporu a zda ji bylo nezbytné před jejím poskytnutím oznamovat Komisi. Pokud soud dospěje k závěru, že došlo k porušení notifikační povinnosti, je povinen chránit práva třetích osob, která byla řádným neoznámením dotčena, tj. v daném případě neoznámenou podporu pozastavit, a to bez ohledu na budoucí rozhodnutí Komise o slučitelnosti předmětné podpory s vnitřním trhem.

Závěr

Rozsudek Soudního dvora v této věci dále osvětluje povinnosti vnitrostátních soudů v oblasti veřejné podpory. Soudy rozhodující v řízeních o právech a povinnostech stran vyplývajících ze smluv, na jejichž základě byla jedné ze stran poskytnuta veřejná podpora, jsou povinny notifikovat veškerá opatření související s těmito smlouvami, mohou-li mít dopad na fungování vnitřního trhu, hospodářskou soutěž nebo dobu trvání existujících podpor během určitého období.

Andrea Pokorná

[1] Nařízení Rady (ES) č. 659/1999 ze dne 22. 3. 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES.

Ztráta nároku na úroky a poplatky v případě opomenutí věřitele uvést do smlouvy o úvěru některé základní údaje

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 11. 2016 ve věci C-42/15 Home Credit Slovakia

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Předmětem rozsudku ve věci Home Credit Slovakia bylo zodpovězení otázek předložených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, podané Okresním soudem v Dunajské Středě na základě čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie, týkajících se výkladu čl. 10 odst. 1 a odst. 2 Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru [1] (dále též „Směrnice“).

Skutkový stav

V červnu 2011 paní Klára Bíróová uzavřela úvěrovou smlouvu se společností Home Credit Slovakia, na jejímž základě jí byl poskytnut úvěr ve výši 700 EUR. Ve smlouvě byly specifikovány údaje týkající se úvěru a poskytnutí peněžních prostředků, mimo jiné i odhadovaná roční procentní sazba nákladů ve výši 35 % až 37,5 % (dále též „RPSN“), přičemž její přesná výše měla být určena po poskytnutí úvěru. Smlouva dále obsahovala ustanovení, že její nedílnou součástí jsou všeobecné obchodní podmínky.

Paní Bíróová svým podpisem na smlouvě potvrdila, že obdržela všeobecné obchodní podmínky, byla s nimi seznámena, ustanovení v těchto podmínkách byla jasná a dostatečně přesná a projevila souhlas být jimi vázána. Samotné všeobecné obchodní podmínky však nepodepsala.

Paní Bíróová zaplatila jen dvě měsíční splátky a dále přestala poskytnutý úvěr splácet. Vzhledem k tomu, že společnost Home Credit Slovakia neuspěla se svou výzvou k předčasnému splacení celé částky úvěru a zaplacení úroků z prodlení a sjednané smluvní pokuty, začala vymáhat svou pohledávku soudní cestou. Předkládající soud vyslovil pochybnosti o platnosti úvěrové smlouvy, a proto předložil Soudnímu dvoru sedm předběžných otázek ve vztahu k výkladu Směrnice.

Rozsudek Soudního dvora

Soudní dvůr se vyslovil k zásadním otázkám vztahujícím se ke smlouvě o spotřebitelském úvěru, zejména k její formě, vnitrostátní úpravě podmínek písemnosti a podpisu této smlou-

vy a sankcím ukládaným v případě, že neobsahuje některé informace požadované vykládanou Směrnicí.

K otázce týkající se formy úvěrové smlouvy nejdříve Soudní dvůr připomněl, že platí čl. 10 odst. 1 Směrnice, který stanoví povinnost vypracovat úvěrovou smlouvu v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči. Směrnice však nestanovuje povinnost, aby byla sepsána v jednom dokumentu. Účelem stanovení požadavku písemné formy podle soudu je, aby se spotřebitel mohl seznámit se svými právy a povinnostmi. Článek 10 Směrnice je tudíž nezbytné vykládat tak, že i když všechny povinné informace nemusí být obsaženy v jednom dokumentu, úvěrová smlouva musí obsahovat jasný a konkrétní odkaz na jiné dokumenty v písemné podobě obsahující tyto informace, které jsou nedílnou součástí úvěrové smlouvy a byly skutečně předány spotřebiteli před uzavřením smlouvy tak, aby se mohl seznámit se svými právy a povinnostmi.

Pokud se jedná o výklad pojmu „listina“ a „trvalý nosič“ Soudní dvůr uvedl, že se jedná o autonomní pojmy a jejich výklad nemůže být určován vnitrostátními předpisy. Podle jeho názoru Směrnice nevyžaduje, aby úvěrová smlouva v listinné podobě musela být podepsána. Současně však poukázal na čl. 10 odst. 1 druhý pododstavec Směrnice, který stanovuje, že nejsou dotčena vnitrostátní pravidla ohledně platnosti uzavírání úvěrových smluv, jež jsou v souladu s unijním právem. Směrnice tedy nebrání tomu, aby vnitrostátní právo jako podmínku platnosti úvěrové smlouvy v listinné podobě stanovilo, že musí být podepsána oběma smluvními stranami a tento požadavek se vztahoval na všechny dokumenty obsahující povinné informace ve smyslu Směrnice, jež jsou nedílnou součástí úvěrové smlouvy.

Soudní dvůr se zabýval také důležitou otázkou ve vztahu k vnitrostátním sankcím, které jsou ukládány v případě, že úvěrová smlouva neuvádí všechny údaje požadované čl. 10 odst. 2 Směrnice. Sankce za porušení vnitrostátních předpisů implementujících Směrnici jsou ponechány v pravomoci členských států, které jsou povinny zajistit jejich účinnost, přiměřenost a odrazující účinek.

Již v předchozí judikatuře Soudní dvůr konstatoval, že cílem dříve platné směrnice o spotřebitelském úvěru bylo chránit spotřebitele před nespravedlivými úvěrovými podmínkami a umožnit mu seznámit se se všemi podmínkami budoucího plnění, aby měl při uzavírání smlouvy k dispozici veškeré informace, které mohou mít vliv na rozsah jeho závazku. [2] V kontextu této směrnice byl informaci o roční procentní sazbě nákladů přisouzen zásadní význam, neboť umožňuje spotřebiteli posoudit rozsah jeho závazku. Směrnice byla vyložena v tom smyslu, že vnitrostátní soud byl oprávněn i bez návrhu aplikovat vnitrostátní sankci za neuvedení tohoto údaje ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, v jejímž důsledku se mělo za to, že ve smlouvě nebyly sjednány žádné úroky a poplatky. [3]

Soudní dvůr s odkazem na tuto judikaturu vyslovil důležitý závěr, že porušení zvlášť významné povinnosti věřitele stanovené Směrnicí může být v souladu s vnitrostátní právní úpravou sankcionováno zánikem nároku tohoto věřitele na úroky a poplatky. Za zvlášť významnou je pak třeba považovat zejména povinnost uvést v úvěrové smlouvě roční procentní sazbu nákladů, počet a četnost plateb, upozornění na notářské poplatky či požadované záruky a pojištění. S ohledem na skutečnost, že neuvedení těchto údajů v úvěrové smlouvě může spotřebiteli znemožnit posouzení rozsahu jeho závazků, byla sankce spočívající v zániku nároku věřitele na úroky a poplatky stanovená

vnitrostátní úpravou v projednávaném případě posouzena jako přiměřená. Je však nezbytné podle Soudního dvora zdůraznit, že by nemohla být shledána za přiměřenou vnitrostátní sankce mající závažné důsledky pro věřitele, která by byla uložena za neuvedení některých informací upravených v čl. 10 odst. 2 Směrnice, aniž by ze své povahy nemohla ovlivnit schopnost spotřebitele posoudit rozsah svých závazků, např. název a adresa příslušného orgánu dozoru.

Komentář

Rozsudek představuje významné interpretační vodítko pro aplikaci vnitrostátních úprav implementujících Směrnici o spotřebitelských úvěrech. V českém právním řádu se jedná o zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, který s účinností od 1. 12. 2016 nahradil předchozí zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

V této souvislosti lze zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2016, sp. zn. 32 Cdo 4838/2015, ve kterém byla řešena otázka oprávněnosti sankce za nesprávné uvedení roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr ve smyslu § 8 v té době účinného zákona o spotřebitelských úvěrech. Podle tohoto ustanovení neuvedení informace ve smlouvě o spotřebitelském úvěru ve smyslu § 6 odst. 1 vedlo k uplatnění sankce spočívající v tom, že byl úvěr ze zákona úročen diskontní sazbou České národní banky. Nejvyšší soud konstatoval, že zákon striktně sankcionuje věřitele v případě, že nesplní svou informační povinnost, ať už z jakéhokoliv důvodu (např. omylem, v důsledku početní chyby). Pouze ve výjimečných případech, ve kterých chybné uvedení zákonem vyžadovaných údajů zcela zjevně nemůže ohrozit naplnění účelu právní úpravy, lze uvažovat o tom, že se zákonem stanovená sankce neuplatní, např. pokud chybně uvedený údaj nemohl nijak ovlivnit rozhodnutí spotřebitele uzavřít s věřitelem smlouvu o spotřebitelském úvěru.

Nový zákon o spotřebitelských úvěrech sankce za porušení informační povinnosti oproti předchozí úpravě zmírnil. V případě, že smlouva o spotřebitelském úvěru neobsahuje některé základní informace vyjmenované v § 110 zákona nebo nebyly-li sjednány v písemné formě, případně jestliže nebyly v této formě předány spotřebiteli, uplatní se soukromoprávní sankce spočívající v tom, že taková smlouva je úročena zákonem zápujčnickou úrokovou sazbou odpovídající repo sazbě České národní banky platné v den uzavření smlouvy, nebyla-li sjednána úroková sazba nižší a k ujednáním o ostatních platbách se nepřihlíží. Podle důvodové zprávy k tomuto zákonu je takto sankcionováno pouze neuvedení nejzásadnějších informací o nákladech spotřebitelského úvěru.

Mírnější režim platí podle nového zákona pro případy, kdy je ve smlouvě uvedena nižší úroková sazba, celková částka, kterou má spotřebitel zaplatit nebo RPSN, než odpovídá skutečnosti. V takovém případě platí, že celková částka, kterou má spotřebitel zaplatit, se snižuje tak, aby odpovídala těmto nižším údajům ve smlouvě. Pokud smlouva neobsahuje zákonem kogentně stanovené informace o vzájemných povinnostech a právech smluvních stran v písemné podobě, případně jsou-li tyto informace neúplné nebo nesprávné, jsou v zákoně obsaženy právní fikce neexistence takových práv či povinností ve prospěch spotřebitele. Dle přechodných ustanovení nového zákona se práva a povinnosti ze smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené před jeho účinností řídí dosavadními právními předpisy. Práva a povinnosti z takto uzavřených smluv však mohou být podřízeny novému zákonu ode dne jeho účinnosti.

Vzhledem k tomu, že Soudní dvůr shledal zánik nároku na úroky a poplatky za přiměřenou sankci za porušení povinnosti uvést ve smlouvě o spotřebitelském úvěru informaci o RPSN, je možné položit si otázku, zda nová česká právní úprava v § 110 odpovídá požadavku stanovenému v čl. 23 Směrnice. [4] Zvláště se jedná o přiměřenost právních fikcí jako sankcí za porušení některých zvláště významných povinností jiných, než RPSN (počet a četnost plateb, upozornění na notářské poplatky či požadované záruky a pojištění), které mohou spotřebiteli znemožnit posouzení rozsahu jeho závazků. S ohledem na skutečnost, že ustanovení o těchto sankcích jsou formulována velmi obecně a na absenci judikatorní praxe, není zcela zřejmé, jaké budou jejich konkrétní aplikační dopady na případy porušení některých informačních povinností, a zda ve svém důsledku budou tyto vnitrostátní sankce přiměřené.

Pro českou právní praxi je rozsudek důležitý i pro případy řešené podle předchozí právní úpravy. Vzhledem k tomu, že jde o vnitrostátní úpravu bezprostředně navázanou na unijní právo, je nutné ji vykládat v co možná největším rozsahu ve světle znění a účelu směrnice, k jejíž implementaci slouží. [5] Pro výklad a aplikaci ustanovení o zákonné sankci v případě porušení informační povinnosti tak bude rozhodující posouzení významnosti této konkrétní povinnosti z hlediska účelu sledovaného Směrnicí a přiměřenosti sankce za její porušení.

Jde-li o požadavek písemnosti, ačkoliv česká právní úprava výslovně nestanovuje povinnost smluvních stran podepsat i všeobecné obchodní podmínky, je možné poukázat na závěr Ústavního soudu v nálezu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11.

Podle tohoto nálezu ujednání zakládající smluvní pokutu ve spotřebitelských smlouvách zásadně nemůže být součástí všeobecných obchodních podmínek, nýbrž toliko spotřebitelské smlouvy samotné, tedy listiny, na niž spotřebitel připojuje svůj podpis. Pokud by tento závěr byl použit i v případech týkajících se některých významných informačních povinností, byla by taková praxe z pohledu analyzovaného rozsudku v souladu s unijním právem.

Andrea Pokorná

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS.

[2] Směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. 12. 1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru.

[3] Usnesení Soudního dvora ze dne 16. 11. 2010 ve věci C-76/10 Pohotovost, body 70, 71 a 76.

[4] Jak uvedl Soudní dvůr v bodě 62 analyzovaného rozsudku (s odkazem na rozsudek ze dne 27. 3. 2014 ve věci C-565/12 LCL Le Crédit Lyonnais) z bodu 47 odůvodnění Směrnice vyplývá, že i když je volba sankčních pravidel ponechána na uvážení členských států, tyto sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující.

[5] Princip eurokonformního výkladu (nepřímý účinek) vyplývající např. z rozsudků Soudního dvora ze dne 10. 4. 1984 ve věci 14/83 Von Colson či ze dne 13. 11. 1990 ve věci C-106/89 Marleasing.

JUDIKATURA NEJVYŠŠÍCH SOUDŮ

Česká republika: Ústavní soud

Nález ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. II. ÚS 443/16

Podmínky zápisu absolventa zahraniční právnické fakulty do seznamu koncipientů

Úplné znění nálezu

Tisková zpráva

Ústavní soud České republiky se v nálezu ze dne 25. 10. 2016 zabýval podmínkami pro zápis absolventa zahraniční právnické fakulty do seznamu koncipientů. Jedná se o důležité rozhodnutí nejen z pohledu práva ústavního, konkrétně práva na svobodu povolání a přípravu k němu, ale i práva unijního, neboť na posuzovanou věc dopadá směrnice o uznávání odborných kvalifikací [1], Listina základních práv Evropské unie či Smlouva o fungování Evropské unie.

Stěžovatelem v dané věci byl absolvent Jagellonské univerzity v Krakově v magisterském studijním oboru právo, kterého Česká advokátní komora přes jeho opakovanou žádost odmítla zapsat do seznamu advokátních koncipientů. K zápisu stěžovatele nevedlo ani osvědčení o uznání vysokoškolského vzdělání jako rovnocenného se vzděláním získaným v České republice vydaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, ani stanovisko jeho zaměstnavatele, advokáta zapsaného v seznamu České advokátní komory. Stěžovatel se proto v řízení před obecnými soudy domáhal uložení povinnosti České advokátní komoře zapsat ho do seznamu advokátních koncipientů. V žalobě namítal zejména nesoulad přístupu advokátní komory s požadavky unijního práva, který působí ve svém důsledku diskriminačně a nepřiměřeně. Poukazoval rovněž na případy, kdy Česká advokátní komora jiné studenty Jagellonské univerzity v minulosti do seznamu advokátních koncipientů zapsala.

Podle § 37 odst. 1 písm. b) zákona o advokacii [2] Česká advokátní komora zapíše do seznamu advokátních koncipientů každého, kdo získal vzdělání v oblasti práva na vysoké škole v zahraničí, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, anebo je toto vzdělání uznáno podle zvláštních právních předpisů. Žalovaná měla přes formální splnění těchto podmínek pochybnosti o stěžovatelových znalostech českého práva.

Právo na svobodnou volbu povolání představuje jednu z tzv. liberálních svobod, ze které plyne negativní závazek státu neklást výběru a výkonu právem dovolených činností, pro které jsou určité předpoklady potřebné, neodůvodněné veřejnoprávní překážky [3]. Ústavní soud přikročil k posouzení zásahu do tohoto práva, chráněného rovněž i čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a čl. 15 Listiny základních práv Evropské unie, na základě běžného testu proporcionality. Druhý senát Ústavního soudu v projednávané věci poměřoval hodnotu

ochrany kvalifikovanosti a profesionality poskytování právních služeb na vnitrostátní úrovni a hodnotu ochrany stěžovatelova práva na svobodnou volbu povolání. Ačkoliv shledal zásah České advokátní komory vhodným k dosažení sledovaného legitimního cíle, v druhém kroku testu proporcionality došel k závěru, že legitimní cíl výkonu advokacie vysoce kvalifikovanými osobami, které zajistí profesionální poskytování právních služeb, by byl v podobné míře naplněn, i pokud by stěžovatel byl do seznamu advokátních koncipientů zapsán. Při hodnocení, zda stěžovatelovo právníké vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v oboru právo na vysoké škole v České republice, se totiž advokátní komora a obecné soudy zaměřily pouze na znalosti několika vybraných předmětů. Z obecných principů unijního práva ovšem vyplývá důležitý požadavek nehodnotit pouze znalosti relevantních oblastí práva, ale také dovednosti, které žadatel o zápis do seznamu koncipientů má, a jeho dosavadní praktické zkušenosti. Česká advokátní komora i obecné soudy tak měly podle judikatury Soudního dvora Evropské unie [4] povinnost zohlednit veškeré praktické zkušenosti užitečné pro výkon povolání.

Ústavní soud na základě výše uvedeného konstatoval porušení stěžovatelova práva na svobodnou volbu povolání a přístup k němu a zrušil rozhodnutí obecných soudů. Nepřistoupil ke zrušení napadeného ustanovení zákona o advokacii, ale v souladu se svou rozhodovací praxí upřednostnil jeho ústavně konformní výklad. Závěry Ústavního soudu v této věci proto nelze zobecňovat v tom smyslu, že by právo absolventů zahraničních právnických fakult na svobodnou volbu povolání mělo vždy paušálně převážet nad zájmem na ochraně kvalifikovanosti a profesionality poskytování právních služeb v České republice. České advokátní komoře zůstává zachována diskrece při hodnocení zákonných požadavků vyplývajících z § 37 odst. 1 písm. b) zákona o advokacii, nicméně pouze při jejich ústavně konformní aplikaci.

Šárka Švábová

[1] Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. 7. 2005, o uznávání odborných kvalifikací.

[2] Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění do 31. 8. 2009.

[3] Nález Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 11/08.

[4] Viz např. rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 11. 2003 ve věci C-313/01 Morgenbesser.

Německo: Bundesgerichtshof

Usnesení ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. 3 StR 49/16

Trestní odpovědnost osob aktivně se nepodílejících na vraždění v koncentračních táborech

Úplné znění usnesení

Tisková zpráva

Spolkový soudní dvůr (dále jen „BGH“) ve věci Oscara Grönin- ga, bývalého příslušníka nacistických oddílů SS, poprvé potvrdil odsuzující rozsudek za nápomoc při provedení masové vraždy v nacistickém koncentračním táboře v Osvětimi. Význam rozhodnutí spočívá v řešení otázky trestní odpovědnosti osob, které se aktivně nepodílely na vyvražďování Židů. Dosavadní postoj německých soudů totiž pro závěr o trestní odpovědnosti vyžadoval aktivní podíl osoby na samotném vyvražďování. Předmětné rozhodnutí BGH tak představuje odklon od dosavadní soudní praxe.

Nyní 95 letý Gröning, přezdívaný též jako „účetní z Auschwitzu“, se dobrovolně přihlásil do služeb SS. V rámci svého působení v koncentračním táboře v Osvětimi bylo jeho úkolem v rámci tzv. „maďarské akce“, během které bylo deportováno do vyhlazovacího tábora přibližně 430 tisíc maďarských Židů [1], držet dozorcí službu při vlakové rampě. Zde měl dozorovat odložená zavazadla vystupujících z vlaku a předcházet krádežím a nepokojům. Vedle této služby při vlakové rampě měl v rámci „správy vězňů“ za úkol třídit peněžité prostředky deportovaných a vést o tom účetnictví. Podrobnosti fungování vyhlazovacího tábora mu byly od počátku známy. Věděl o masovém vyvražďování Židů, stejně tak si byl vědom toho, že svou činností tuto mašinerii podporuje. S touto skutečností byl přinejmenším srozuměn s cílem, aby nebyl převeden mezi bojové jednotky SS na frontu.

BGH poukázal na specifické okolnosti případu. Pro možnost provedení masového vyvražďování byla totiž nutná komplexní spolupráce jednak mnoha osob v politických, správně-technických a militaristicko-hierarchických pozicích, které se vlastnoručně nepodílely na páchání vražd, jednak mnoha osob bezprostředně podílejících se na samotném vraždění, vy-

konávajících ovšem příkazy v podřízeném postavení v rámci hierarchických vztahů. Při provedení každé jednotlivé vraždy se tak v odlišných funkcích a na rozličných úrovních podíleli spolupachatelé různými činy.

Předmětné rozhodnutí BGH může být významné i pro další „pomocníky“ nacistického režimu. Desítky let totiž nemohli být přivedeni k odpovědnosti, pokud nebylo možné prokázat skutečnost, že oni sami se dopustili vraždy. Přelom v judikatuře naznačovalo již rozhodnutí ve věci dozorce v Sobiboru, Johna Demjanjuka, který umřel dříve, než se rozhodnutí stalo pravomocným. Nicméně zatímco v Sobiboru se podílel Demjanjuk na činnostech, kterými se pomocníci účastnili na samotném vraždění, v Gröningovom případě vyslovil BGH jeho vinu za nápomoc také v rámci jeho „správcovské“ činnosti při rampě a spravování majetku deportovaných. BGH tak jednoznačně artikuloval závěr, že osoby pracující v koncentračních táborech mohou nést trestní odpovědnost i bez přímé účasti na konkrétních vraždách. O této tzv. funkční nápomoci se prof. Cornelius Nestler vyjádřil slovy: „Osvětimi se člověk prostě nesměl účastnit.“ [2]

Katarína Deáková

[1] V rámci tzv. „Ungarn-Aktion“ bylo prostřednictvím 141 vlaků deportováno přibližně 430 tisíc Židů z Maďarska. Ne všechny oběti byly registrovány, Zemský soud tak vycházel ve prospěch obžalovaného z vraždy alespoň 300 tisíc deportovaných.

[2] SCHNEIDER, M. Wegweisender BGH- Beschluss. Auschwitz war ein Ort, an dem man nicht mitmachen durfte. Dostupné z: <http://www.lto.de/recht/hintergruende/h/bgh-beschluss-groening-wegweisend-ns-verbrechen-prozess-reaktionen/>.

Rakousko: Oberste Gerichtshof

Usnesení ze dne 18. 8. 2016, sp. zn. 9ObA73/16z

Imunita mezinárodních organizací ve vnitrostátních pracovněprávních sporech

Úplné znění usnesení

Tisková zpráva

Rakouský Nejvyšší soudní dvůr (dále jen „OGH“) dostal možnost vyjádřit se k problematice imunity mezinárodních organizací na pozadí soukromoprávního sporu zaměstnankyně a žalovane Mezinárodní agentury pro atomovou energii (IAEA).

Žalobkyně v dané věci nezpochybňovala, že žalovaná mezinárodní organizace je chráněna imunitou. Namítala ovšem, že projednání jejího pracovněprávního sporu s touto organizací nespĺňuje standard garantovaný čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, jelikož jako první instance rozhoduje generální ředitel dané organizace a odvolacím orgánem je Správní soud mezinárodní organizace práce (ILOAT). Rakouský soud, na který se žalobkyně obrátila, její podání z důvodu chybějící

vnitrostátní příslušnosti odmítl. Následná ústavní stížnost žalobkyně byla také neúspěšná. Žalobkyně se na OGH obrátila revizním rekurzem. [1]

Při právním posouzení případu poukázal OGH na svou existující judikaturu. Konstatoval, že vynětí mezinárodních organizací a jejich majetku z vnitrostátní jurisdikce, tedy jejich imunita, vyplývá z mezinárodních dohod nebo z dvoustranných smluv uzavřených mezi Rakouskou republikou a cizím státem. [2] Tímto způsobem má být zajištěna ochrana mezinárodních organizací před zásahy a vlivem orgánů jednotlivých států.

Zatímco státy disponují imunitou dle vnitrostátního a mezinárodního práva pouze v případě jednání souvisejícího s výkonem veřejné moci, nikoliv však v případech, kdy jednají jako právnické osoby v soukromoprávních vztazích, na imunitu mezinárod-

ních organizací v rámci jejich funkčního vymezení se nahlíží zásadně jako na absolutní. Rozdílný přístup k cizím státům a mezinárodním organizacím ve vnitrostátním právním řádu je odůvodněn tím, že z funkčního charakteru právní osobnosti mezinárodní organizace vyplývá, že veškeré její jednání musí být úzce spojeno s vedením dané organizace.

OGH poukázal i na své dřívější usnesení vydané ve věci určení otcovství hlavy cizího státu. [3] Konkrétně se v něm jednalo o určení otcovství lichtenštejnského prince a právo žalobce na přístup k soudu garantovaného čl. 6 Úmluvy, resp. právo na soukromý a rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy. OGH v tomto případě uvedl, že pouze pokud by bylo předmětné řízení v domovském státě nemožné, mohly by lidsko-právní aspekty převážet nad aspekty mezinárodního práva. Tyto ústavně právní aspekty mají nicméně dle názoru OGH převážet v řízení před lichtenštejnským soudem, nikoliv umožnit řízení před rakouským soudem.

Přítomnost obdobně závažného zásahu žalobkyně ovšem v komentované věci netvrdila. Poukazovala na závěry Evropského soudu pro lidská práva ve věci Waite a Kennedy proti Německu. [4] Soud zde uvedl, že omezení práva na přístup k soudu není v souladu s čl. 6 Úmluvy, jestliže nesleduje legitimní cíl

a pokud použité prostředky k dosažení cílu nejsou v rozumném poměru, protože je rozhodující to, zda je stěžovateli poskytnuta rozumná alternativa pro účinné prosazení svých práv. Dle názoru OGH ovšem z výše uvedeného nevyplývá, že by vnitrostátní soud měl přehlížet imunitu mezinárodních organizací. OGH proto v souladu se svou dosavadní judikaturou mimořádnému reviznímu rekursu nevyhověl.

Katarína Deáková

[1] Tzv. revizní rekurs lze podat proti usnesení rekursního soudu. K projednání revizního rekursu je příslušný Nejvyšší soudní dvůr (OGH). Revizní rekurs je přípustný pouze proti rozhodnutí, které závisí na vyřešení právní otázky zásadního významu, zejména pokud se rekursní soud odchýlil od judikatury OGH, nebo pokud samotná judikatura OGH je nejednotná či chybí. In: Rechtsmittel und Rechtsmittelklagen. Dostupné z: <https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/101/Seite.1010340.html#revrek>

[2] Usnesení OGH ze dne 14. 12. 2004, sp. zn. 10Ob53/04y.

[3] Usnesení OGH ze dne 14. 02. 2001, sp. zn. 7Ob316/00x.

[4] Věc Waite a Kennedy proti Německu, č. 26083/94 a 28934/95, rozsudek ze dne 18. 2. 1999.

Spojené království: The Supreme Court

Rozsudek ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. [2016] UKSC 56

Diskriminace dětí nesezdaných rodičů při nabývání státního občanství

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Nejvyšší soud Spojeného království se v říjnovém rozsudku zabýval problematikou diskriminace nemanželských dětí při nabývání státního občanství, a to v kontextu rozhodnutí o vyhoštění z důvodu páčání trestné činnosti.

Ve věci se konkrétně jednalo o osobu, která se narodila v roce 1985 jamajské matce a britskému otci a ve svých čtyřech letech se přestěhovala do Spojeného království. Byla občankou Jamajky, nikoliv však i Spojeného království. Pro nabytí státního občanství Spojeného království by přitom postačovalo, aby její rodiče uzavřeli manželství, aby její matka měla občanství Spojeného království, či aby byla podána žádost o udělení občanství (jež však podána nebyla).

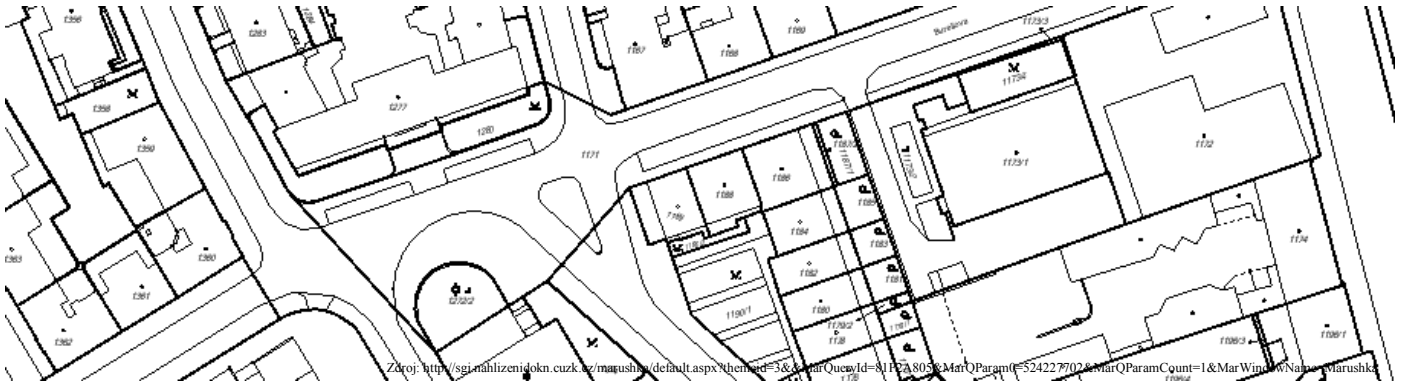
Otázka občanství získala na relevanci v momentě, kdy došlo k usvědčení předmětné osoby z trestné činnosti a jejímu odsouzení k odnětí svobody v délce devíti let. Na základě britské legislativy bylo také rozhodnuto o jejím vyhoštění ze Spojeného království, neboť se jednalo o zahraniční osobu páčající trestnou činnost. Proti rozhodnutí vnitrostátních orgánů se dotčená osoba bránila, když tvrdila, že jejím vyhoštěním by došlo k porušení práva na rodinný život ve smyslu čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a rovněž zákazu diskriminace ve smyslu čl. 14 Úmluvy. Podstatou její argumentace bylo mimo jiné to, že v případě, že by její rodiče tvořili sezdaný pár, nemohlo by být rozhodnuto o vyhoštění ze Spojeného království. Vzhledem k tomu, že před soudy nižších stupňů se svou argumentací neuspěla, obrátila se na Nejvyšší soud, který její argumentaci potvrdil.

Nejvyšší soud v dané věci dospěl jednomyslně k závěru, že odepření britského občanství osobě z důvodu, že se narodila mimo území Spojeného království, ačkoliv by se jinak stala britským občanem, založilo nepřipustnou diskriminaci v rozporu s Úmluvou a v návaznosti na tuto skutečnost rozhodnutí nižších soudů o vyhoštění zrušil. Nejvyšší soud mimo jiné uvedl, že v rámci legislativy účinné od roku 2006 by osoba v obdobné pozici již nyní měla nárok na získání britského občanství, nicméně toto pravidlo nemělo zpětný účinek. Osoba disponující britským státním občanstvím by přitom byla vyloučena z vyhoštění v případě páčání trestné činnosti, neboť by nešlo o občana jiného státu. Ačkoliv právo na získání státního občanství není samo o sobě Úmluvou zajištěným právem, v kontextu dalších souvislostí jeho držení Nejvyšší soud vyšel z názoru, že daný případ spadá do působnosti čl. 8 i 14 Úmluvy. I když byla předmětná osoba odpovědná za páčání trestní činnosti, nebyla odpovědná za okolnosti, jež předurčily, že se nestala britským státním občanem. V souladu s uvedenými skutečnostmi Nejvyšší soud dospěl k závěru o opodstatněnosti podaného opravného prostředku.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království je zajímavé kromě míry argumentačního užití Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod zejména problematikou rozlišování mezi potomky sezdaných a nesezdaných párů. Zároveň stojí za pozornost, že britská právní úprava v této oblasti prošla v poslední době zásadním vývojem a v rámci aplikace v současnosti platné právní úpravy by tak již vznik podobných případů neměl nastávat.

Jan Bena

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Stanovisko generálního advokáta Szpunara ze dne 21. 9. 2016 ve věci C-342/15 Piringer Vyhrazení ověření podpisu na listině určené pro rakouský katastr nemovitostí notářů

Úplné znění stanoviska

Generální advokát Soudního dvora Evropské unie Maciej Szpunar přednesl své stanovisko ve věci Piringer, která se týká situace, kdy rakouský katastr nemovitostí odmítl provést zápis o zamýšleném převodu vlastnického práva k nemovitosti z důvodu, že podpis na podané žádosti byl ověřen českým advokátem a nikoliv notářem.

Paní Piringer podepsala v České republice návrh na zápis poznamky do katastru nemovitostí, přičemž tento podpis ověřil český advokát, a to souladně s českým právem. Posléze podala návrh na zápis k Okresnímu soudu ve Freistadtu, který vede katastr nemovitostí. Ten však provedení zápisu zamítl, a to s odůvodněním, že podpis navrhovatelky není ověřený soudem či notářem, a tak odporuje § 53 spolkového zákona o katastru nemovitostí. [1] Ověření podpisu nepatří ani do působnosti dvoustranné smlouvy o právní pomoci uzavřené mezi Českou republikou a Rakouskem [2], přičemž dokument neobsahuje ani otisk úředního razítka, který by byl vyžadován čl. 21 a 22 této smlouvy.

Poté co odvolací soud v Linzi potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, se paní Piringer obrátila na Nejvyšší soudní dvůr s návrhem na revizi. Ten se domnívá, že dvoustranná smlouva o právní pomoci se na předmětný případ nevztahuje, zároveň ovšem vyjádřil pochybnosti ohledně slučitelnosti požadavku notářského ověření s unijním právem. Obrátil se proto na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, zda čl. 1 odst. 1 směrnice č. 7/249 [3] lze vykládat v tom smyslu, že umožňuje členskému státu vyjmout ze svobodného poskytování služeb advokáty ověřování pravosti podpisů na listinách, které jsou nevyhnutelné ke vzniku nebo převodu věcných práv k nemovitostem, a vyhradit výkon této činnosti notářům.

Dle názoru generálního advokáta Szpunara bylo cílem unijního normotvůrce prostřednictvím směrnice č. 77/249 upravit přemístění advokáta do jiného členského státu a především usnadnit jeho zastupování klienta před veřejným orgánem či soudem, které si vyžaduje fyzickou přítomnost. Neshledal přitom důvod, proč takové způsoby poskytování služeb, kdy se nepřemísťuje advokát, nýbrž příjemce služby, nezahrnout do působnosti předmětné směrnice. Služba se tedy může poskytnout i v případě, kdy se nepřemísťuje advokát, nýbrž příjemce služby. Co se týče samotného pojmu „činnost právníků“ generální advokát zastává názor, že se jedná o hybridní pojem, jelikož obsahuje autonomní

prvky a prvky, které mají vymezit samotné členské státy. V souvislosti s autonomními prvky má pak relevanci čl. 4 odst. 1 směrnice, který odkazuje na „činnost týkající se zastupování klientů v soudním řízení nebo před veřejnými orgány“. Dle názoru Macieje Szpunara ověření pravosti jen stěží splňuje takový požadavek, nevyžaduje totiž žádné právní znalosti, nelze ho tak kvalifikovat jako „činnost právníků“.

Členské státy mohou na základě čl. 1 odst. 1 směrnice vyhradit jistým kategoriím advokátů přípravu listin o vzniku nebo převodu věcných práv k nemovitostem. Toto ustanovení nicméně dle generálního advokáta zohledňuje specifický stav ve Spojeném království a v Irsku, jehož cílem je zabránit, aby příslušnou činnost v těchto státech nemohli vykonávat advokáti z jiných členských států. Další státy nepotřebovaly obdobnou odchýlnou úpravu, jelikož tento druh činnosti již vyhradily notářům, resp. nebylo sporné, že tyto činnosti nepatří do působnosti předmětné směrnice. Generální advokát tak dospěl k závěru, že ustanovení směrnice č. 77/249 nebrání tomu, aby členský stát vyhradil ověřování pravosti podpisů na listinách, která jsou nevyhnutná pro vznik nebo převod vlastnických práv k nemovitostem, notářům.

Generální advokát se vyjádřil i k otázce, zda má být čl. 56 Smlouvy o fungování Evropské unie vykládán tak, že nebrání vnitrostátním předpisům státu katastru, dle nichž je ověřování pravosti podpisů na listinách vyhrazené notářům, a to s tím účinkem, že prohlášení o pravosti podpisu uskutečněné advokátem se sídlem v jiném státu neuzná, byť má toto prohlášení dle práva tohoto státu účinky úředního ověření. S ohledem na omezení svobodného poskytování služeb advokátu přistoupil ve smyslu čl. 56 Smlouvy k přezkoumání důvodnosti předmětné rakouské úpravy. V řádném fungování katastru nemovitostí spatřil záruku zákonnosti a právní jistoty. Ochrana katastru nemovitostí a tam uvedených údajů navíc přispívá k zabezpečení řádného výkonu spravedlnosti. V dalším kroku zkoumal proporcionalitu rakouské právní úpravy. Tato je dle jeho názoru vhodná k zabezpečení řádného fungování katastru nemovitostí. K přiměřenosti dané úpravy uvedl, že ověřování podpisu na listinách nevyžaduje znalosti rakouského práva, či práva obecně, a tak se systematické vyhrazení poskytování takové služby pouze notářům může jevit jako zjevně nepřiměřené. Rakousko ovšem vyhradilo tuto pravomoc notářům, jelikož má velkou důvěru v soudy a notáře. Jen stěží by přitom mohlo dostatečně dohlížet na činnost zahraničních advokátů při vyhotovování prohlášení pro účely vedení katastru nemovitostí. Na-

víc dle Szpunara neposkytuje systém dohledu nad českými advokáty dostatečnou zárukou schopnou zabezpečit skutečnou, účinnou a efektivní kontrolu, která by byla srovnatelná s kontrolami notářů v zemích s notářstvím latinského typu.

Generální advokát tak dospěl vzhledem k výše uvedenému k závěru, že čl. 56 Smlouvy nebrání tomu, aby členský stát vyhradil ověřování podpisů na listinách, která jsou nevyhnutelné pro vznik a převod práv věcných práv k nemovitostem, notářům. [4]

Katarína Deáková

Rozsudek ze dne 16. 11. 2016 ve věci C-417/15 Schmidt

Výlučná příslušnost soudů k rozhodování o neplatnosti darování nemovitosti z důvodu nezpůsobilosti dárce ke smluvním úkonům

Úplné znění rozsudku

Soudní dvůr Evropské unie se v rozsudku ve věci Schmidt vyjádřil k výkladu čl. 24 nařízení Brusel I bis [1] v kontextu žaloby směřující ke zrušení aktu darování nemovitosti z důvodu nezpůsobilosti dárce ke smluvním úkonům. Dospěl k závěru, že projednání takovéto žaloby nespadá do výlučné příslušnosti soudu členského státu, kde se nemovitost nachází. Návrh směřující k výmazu z katastru nemovitostí údajů týkajících se vlastnického práva nicméně ano, čehož důsledkem je, že takto určený soud má na základě věcné souvislosti příslušnost i k rozhodování o návrhu na zrušení samotného aktu darování nemovitosti.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla podána v rámci sporu mezi panem Schmidtem a jeho dcerou ve věci zrušení darovací smlouvy k nemovitosti nacházející se ve Vídni. Psychiatrický posudek totiž odhalil u pana Schmidta vážné potíže, v důsledku čehož mu byl ustanoven opatrovník, který se následně před vídeňským soudem domáhal neplatnosti předmětné smlouvy, a tudíž i výmazu zápisu z katastru nemovitostí stran vlastnického práva jeho dcery. Ta v řízení před předkládajícím soudem namítala jeho nepřislušnost z důvodu, že uvedená žaloba se netýká věcného práva k nemovitosti ve smyslu čl. 24 nařízení Brusel I bis.

Soudní dvůr v odůvodnění svého rozsudku prvně uvedl, že pokud jde o cíl sledovaný posledně uvedeným ustanovením, hlavním důvodem k založení výlučné příslušnosti soudů smluvního státu, kde se nemovitost nachází, je skutečnost, že soudy tohoto místa jsou vzhledem k blízkosti nejlépe s to zjistit skutkový stav a uplatnit pravidla a zvyklosti státu, na jehož území se nemovitost nachází.

Výlučná příslušnost soudů smluvního státu, kde se nemovitost nachází, ovšem dle Soudního dvora nezahrnuje všechny žaloby týkající se věcných práv k nemovitostem, ale pouze ty žaloby, které spadají do působnosti nařízení Brusel I bis a zároveň směřují k určení rozsahu, obsahu, vlastnictví nebo držby nemovitosti

[1] Allgemeines Grundbuchsgesetz, BGBl. 87/2015.

[2] Smlouva mezi Rakouskou republikou a Československou socialistickou republikou o vzájemném právním styku ve věcech občanskoprávních, o listinách a o právních informacích (vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 11. 1. 1963, č. 9/1963 Sb.).

[3] Směrnice Rady ze dne 22. 3. 1977 o usnadnění výkonu volného pohybu služeb advokátů.

[4] Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 5. 2011 ve věci C-53/08 Komise proti Rakousku.

ti nebo existence jiných věcných práv k ní a k tomu, aby držitelům těchto práv byla zajištěna ochrana výsad, které vyplývají z jejich právního postavení.

Co se týče návrhu na zrušení aktu darování nemovitosti, uvedený návrh byl odůvodněn údajnou neplatností smlouvy z důvodu nezpůsobilosti pana Schmidta ke smluvním úkonům. Z ustálené judikatury nicméně dle Soudního dvora plyne, že k tomu, aby byla dána příslušnost soudu členského státu, v němž se nachází nemovitost, nepostačuje, aby se žaloba týkala věcného práva k nemovitosti nebo aby měla spojitost s nemovitostí. Je třeba, aby byla žaloba založena na věcném právu, a nikoliv na závazkovém právním vztahu. Skutečnost, zda se akt, jehož neplatnost je uplatňována, vztahuje k movité nebo nemovité věci, totiž nehraje roli při přezkumu jeho platnosti, neboť to, že předmětem smlouvy je nemovitost, má v tomto kontextu pouze vedlejší význam.

Pokud jde o návrh na výmaz z katastru nemovitostí vlastnického práva dcery pana Schmidta, ten je založen na neplatnosti převodu vlastnictví, a tudíž na věcném právu k dotčené nemovitosti, o které se opírá její otec v původním řízení. Takový návrh, směřující k zachování výsad plynoucích z věcného práva, již dle Soudního dvora spadá do výlučné příslušnosti soudu členského státu, kde se nemovitost nachází, na základě čl. 24 bod 1 prvního pododstavce nařízení Brusel I bis. S ohledem na tuto výlučnou příslušnost k rozhodování o návrhu na výmaz vlastnického práva z katastru nemovitostí, má navíc uvedený soud rovněž soudní příslušnost na základě věcné souvislosti, podle čl. 8 odst. 4 nařízení Brusel I bis, i k rozhodování o návrhu na zrušení aktu darování nemovitosti, vzhledem k tomu, že oba návrhy směřují proti téže osobě, a mohou tedy být spojeny.

Dušan Sulitka

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Rozsudek ze dne 19. 10. 2016 ve věci C-582/14 Breyer

Povaha dynamické IP adresy jako osobního údaje

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr se v rozsudku ve věci Breyer zabýval otázkou povahy IP adresy coby osobního údaje. V nynějším případě se jednalo o dynamickou adresu a zejména problematiku její nepřímé

spojitelnosti s identitou konkrétní osoby ze strany provozovatele internetových stránek.

Žalobce v původním řízení byl návštěvníkem internetových stránek německých spolkových institucí, jejichž provozovatel si průběžně ukládal některé údaje o jejich prohlížení včetně data

návštěv a IP adres návštěvníků. IP adresa slouží k identifikaci jednotlivých zařízení v internetu, a tedy coby „poštovní“ adresa pro určení příjemce i odesílatele dat. Nepřímo tak může ukázat na osobu, která webové stránky využívá. Soudní dvůr se již dříve v podstatě vyjádřil [1], že IP adresa je osobním údajem, nicméně tehdy se jednalo o posouzení z pohledu poskytovatele internetových služeb, který má přirozeně k dispozici více informací o uživateli. V nynějším případě šlo naopak o posouzení povahy osobního údaje z pohledu provozovatele internetových stránek, který sám o sobě nedisponuje informacemi, jež by umožňovaly spojit IP adresu s identitou konkrétního uživatele jeho stránek (zde šlo o adresu „dynamickou“, která není pevně přidělena, ale mění se). Ačkoliv je znalost této adresy nutná během poskytování služeb webových stránek, po dokončení spojení byly záznamy o prohlížení dále ukládány pro servisní účely, zejména pro účely boje proti možným síťovým útokům.

V nynějším případě se žalobce dotčený uchováváním domnělých osobních údajů o sobě domáhal toho, aby bylo Německu zamezeno ukládat tyto údaje o prohlížení státních webových stránek i po ukončení jejich prohlížení. Soud prvního stupně jeho žalobu zamítl a odvolací soud prvostupňově rozhodnutí částečně změnil tak, že dynamickou IP adresu je možné pokládat za chráněný osobní údaj, jestliže uživatel při prohlížení internetové stránky zároveň odhalil svou totožnost (např. vložil svou e-mailovou adresu apod.); v ostatních případech však není možné žalobě vyhovět, neboť spojení IP adresy s uživatelem je možné jen ve spolupráci s poskytovatelem internetového připojení uživatele, a je tedy mimo rámec provozovatele internetových stránek. Případ se nakonec dostal před Spolkový soudní dvůr, který podal Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky. Jejich podstatou bylo, zda je třeba ustanovení směrnice 95/46 [2] vykládat v tom smyslu, že IP adresu je nutné pokládat za osobní údaj již tehdy, když je k identifikaci subjektu údajů třeba informací, které má k dispozici třetí osoba; a dále, zda směrnice brání takové vnitrostátní úpravě, která určuje, že je možné osobní údaje uživatelů shromažďovat a používat bez souhlasu jejich subjektů pouze v případě, že je to nutné v zájmu umožnění a vyúčtování online služeb (tedy nikoliv v širším kontextu obecného zajištění funkčnosti včetně boje se síťovými útoky).

Soudní dvůr v první řadě uvedl, že dle příslušné směrnice jsou osobními údaji veškeré informace o identifikované či identifikovatelné osobě. Jak již bylo uvedeno, na základě dřívější rozhodovací praxe Soudního dvora je pak IP adresu třeba v zásadě považovat za osobní údaj, ovšem z pohledu poskytovatele služeb informační společnosti a ohledně „statické“ (pevně přidělené) IP adresy. Dynamická IP adresa oproti tomu sama o sobě neodhaluje majitele síťového zařízení ani konkrétní fyzického uživatele. Soudní dvůr nicméně připomenul, že aby se jednalo o osobní údaj, může stačit i nepřímá možnost identifikace uživa-

tele, např. v případě další spolupráce s poskytovatelem internetových služeb, který může mít o uživateli informace. Ani v případě dynamické IP adresy tedy nelze apriorně vyloučit, že se jedná o osobní údaj. Soudní dvůr konstatoval, že provozovatel internetových stránek pravděpodobně disponoval určitými vnitrostátními prostředky, které mohou být rozumně použity k identifikaci subjektu údajů s pomocí třetí osoby (poskytovatele internetových služeb). Na základě uvedeného Soudní dvůr dospěl k závěru, že IP adresa uchovávaná v souvislosti s přístupem na webovou stránku představuje pro jejího poskytovatele osobní údaj v případě, že jsou k dispozici právní prostředky, které umožňují nechat subjekt údajů identifikovat na základě dalších údajů od poskytovatele internetových služeb. K otázce souladu vnitrostátní právní úpravy, která omezuje zpracování osobních údajů uživatelů nad rámec umožnění a vyúčtování online služby Soudní dvůr zejména uvedl, že tato úprava vylučuje, aby cíl spočívající v zajištění obecné funkčnosti služby mohl být předmětem vážení se zájmem či základními právy a svobodami jejich uživatelů, které vyžadují ochranu dle směrnice. Soudní dvůr tak konstatoval, že příslušná vnitrostátní právní úprava je v rozporu se směrnicí, resp. unijním právem.

Rozhodnutí Soudního dvora dále zpřesňuje chápání pojmu osobního údaje v kontextu unijního práva, a to jak z pohledu subjektu, který údaje zpracovává (zda se jedná o poskytovatele internetového připojení či provozovatele internetových stránek), tak z pohledu povahy samotné IP adresy, která může být „statická“ či „dynamická“, s jasnými dopady na spojitelnost adresy s fyzickým subjektem osobních údajů. Soudní dvůr zde hledá jistý kompromis mezi objektivní definicí osobního údaje a definicí spíše subjektivní, která zohledňuje poměry a možnosti zpracovatele osobních údajů. Dynamická IP adresa tak sama o sobě osobním údajem sice v zásadě není, ale záhy se jím stává, jakmile je možnost jejího spojení s příslušným subjektem osobních údajů ve spolupráci se třetí osobou. Jelikož je však uchovávání určitých údajů provozovatelem internetové stránky i po dokončení jejího prohlížení v zájmu provozovatele v kontextu ochrany před možnými útoky a jejich případného vyšetřování, Soudní dvůr poměrně smysluplně dochází k závěru, že vnitrostátní legislativa by měla zpracování údajů o IP adresách uživatelů i po dokončení prohlížení stránek umožnit, a to v rámci širěji chápaného zájmu na umožnění poskytování služeb.

Jan Bena

- [1] Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 11. 2011 ve věci C-70/10 Scarlet Extended SA.
[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. 10. 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

Rozsudek ze dne 12. 10. 2016 ve věci C-166/15 Ranks a Vasilevičs

Zákonnost rozšiřování počítačového softwaru

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr se v rozsudku UsedSoft [1] v roce 2012 zabýval problematikou kopírování, resp. opakovaným použitím počítačového softwaru. Zásadně přitom rozlišil mezi právem nositele autorských práv na rozmnožování a rozšiřování chráněného díla. Vytvoření kopie chráněného díla je výhradním právem nositele autorských práv. Právo k jeho rozšiřování je naopak nositelem autorských práv vyčerpáno prvním uvedením softwarového produktu na trh Evropské unie. Dále již náleží pouze naby-

vatelem softwarového produktu – to však jen za situace, že v případě jeho postoupení přestane tato osoba počítačový program sama užívat.

Rozsudek Soudního dvora ve věci Ranks a Vasilevičs na tyto závěry navazuje a konkretizuje, kdy a za jakých okolností může nabyvatel díla chráněného autorským právem přistoupit k jeho rozmnožení.

Pánové Ranks a Vasilevičs byli v Lotyšsku trestně stíháni z důvodu, že v období od 28. 12. 2001 do 22. 12. 2004 prodávali

na online tržišti různé počítačové programy vyvinuté společností Microsoft, jako např. verze softwaru Microsoft Windows a kancelářského balíku Microsoft Office, jež jsou chráněny autorským právem. Stíhání byli konkrétně pro nezákonný prodej předmětů chráněných autorským právem v organizované skupině, úmyslné neoprávněné užívání ochranné známky jiné osoby a výkon neregistrované podnikatelské činnosti.

Během projednání věci před vnitrostátními soudy byly na základě žádosti obviněných Krajským soudem v Rize podány Soudnímu dvoru předběžné otázky týkající se výkladu čl. 4 odst. 2 a čl. 5 odst. 1 a 2 směrnice 2009/24 [2]. Konkrétně se lotyšský soud Soudního dvora tázal, zda se může osoba, která nabyla „použitý“ počítačový program s licencí zaznamenaný na disku, který není původní, jenž je funkční a žádný jiný uživatel jej neuvžívá, dovolávat vyčerpání práva na rozšiřování exempláře (rozmnoženiny) tohoto počítačového programu, který první kupující nabyl od nositele práv s původním diskem, byl-li tento disk poškozen a pokud první nabyvatel svůj exemplář (rozmnoženinu) počítačového programu smazal nebo jej již nepoužívá.

Soudní dvůr ve svém rozhodnutí konstatoval, že původní nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu a s ním související licence k neomezenému užívání je sice oprávněn dále tuto rozmnoženinu spolu s licencí prodat dalšímu nabyvateli, avšak naproti tomu v případě, že původní fyzický nosič rozmnoženiny, jenž mu byla původně dodán, byl poškozen, zničen nebo ztracen, nemůže tomuto dalšímu nabyvateli dodat svoji záložní rozmnoženinu tohoto programu bez svolení nositele práv.

Pokud jde o bližší odůvodnění tohoto rozsudku, Soudní dvůr zdůraznil, že vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny počítačového programu podléhá dvojí podmínce, a sice že tato rozmnoženina byla uvedena na trh a konkrétně prodána nositelem práv nebo s jeho svolením a toto uvedení na trh se uskutečnilo v Evropské unii. Výraz „prodej“ je přitom třeba vykládat široce. Zahrnuje veškeré formy uvádění rozmnoženiny počítačového programu na trh, které se vyznačují poskytnutím uživatelských práv k této rozmnoženině na neomezenou dobu výměnou za zaplacení ceny, která má nositeli autorského práva k uvedenému programu zajistit odměnu odpovídající hospodářské hodnotě uvedené rozmnoženiny. Nositel autorského práva k počítačovému programu, který v Evropské unii prodal rozmnoženinu programu na takovém fyzickém nosiči jako je CD nebo DVD spolu s licencí k neomezenému užívání uvedeného programu, již nemůže bránit dalšímu prodeji této rozmnoženiny původním nabyvatelem nebo následnými nabyvateli, nehledě na existenci smluvních ujednání zakazujících následný převod. Nositel autorských práv k počítačovému programu má ovšem výlučné právo disponovat s ním a právo udělovat svolení jinému k stálému nebo dočasnému rozmnožování počítačového progra-

mu jako celku nebo jeho části. Oprávněný nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu, která byla uvedena na trh nositelem práv nebo s jeho svolením, tedy může tento použitý program dále prodat na základě pravidla vyčerpání práva na rozšiřování, pokud se toto zcizení nedotýká výlučného práva na rozmnožování.

Soudní dvůr dále připomněl, že oprávněnému uživateli počítačového programu nemůže být smluvně bráněno, aby z něho pořizoval záložní rozmnoženinu, pokud je nezbytná pro užívání programu. Pořízení záložní rozmnoženiny počítačového programu podléhá dvěma podmínkám. Tato rozmnoženina musí být zaprvé pořízena oprávněným uživatelem daného počítačového programu a zadruhé musí být pro užívání programu nezbytná. Výjimka z výlučného práva nositele autorských práv k počítačovému programu na rozmnožování musí být nadto vykládána striktně. Z toho vyplývá, že záložní rozmnoženina počítačového programu může být pořízena a užívána pouze pro osobní potřeby osoby oprávněné užívat tento program, a tudíž tato osoba nemůže užívat tuto rozmnoženinu pro účely dalšího prodeje uvedeného použitého programu jiné osobě, a to ani tehdy, když tato oprávněná osoba poškodila, zničila nebo ztratila původní fyzický nosič tohoto programu.

Máme-li se pokusit ve zjednodušené podobě shrnout závěry Soudního dvora plynoucí z výše uvedené judikatury, je nutné především zdůraznit potřebu rozlišování mezi právem na další rozšiřování zakoupeného softwaru a vytváření jeho rozmnoženin. V obecné rovině lze konstatovat, že v případě zakoupení softwaru má oprávněný nabyvatel licenčními podmínkami neomezené právo k jeho případnému budoucímu zcizení. To ovšem jen za podmínky, že sám přestane daný software užívat. Vytváření jakýchkoliv kopií zakoupeného softwaru v souvislosti s tímto krokem je přitom zakázané. [3]

Dušan Sulitka

[1] Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 7. 2012 ve věci C-128/11 *UsedSoft*.

[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. 4. 2009 o právní ochraně počítačových programů.

[3] Viz v podrobnostech kupř. GILLEN, M. C. Exhaustion-harmonization by case law or the clarification of a long standing principle. *Journal of Internet Law*. Číslo 11, rok 2015, s. 16–29, příp. GRIGORIADIS, L. G. The distribution of software in the European Union after the decision of the CJEU “*UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp.*” (“*UsedSoft*”). *Journal of International Commercial Law and Technology*. Číslo 3, rok 2013, s. 198–205 a KHOURY, M. Exhausted Yet? The First-Sale Doctrine and the Second-Hand Market for Software Licenses in the European Union. *B.C. Int'l & Comp. L. Rev.* Číslo 3, rok 2014, s. 45–57.

Rozsudek ze dne 28. 11. 2012 ve věci C-554/14 *Ogňanov*

Zkrácení trestu odnětí svobody na základě doby odpracované ve věznici jiného členského státu

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr v tomto případě rozhodoval v řízení o předběžné otázce o žádosti bulharského vnitrostátního soudu ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie, která se týkala výkladu rámcového rozhodnutí upravujícího předávání osob odsouzených k trestu odnětí svobody mezi členskými státy [1] (dále též „rámcové rozhodnutí“).

Skutkový stav

Vnitrostátní dánský soud vydal v rámci trestního řízení dne 28. 11. 2012 rozsudek, v němž shledal, že pan Atanas Ogňanov, bulharský státní příslušník, je vinným z trestného činu vraždy a krádeže s přitěžujícími okolnostmi a uložil mu úhrnný trest odnětí svobody v délce 15 let. Část trestu odnětí svobody odsouzený vykonal v Dánsku. V průběhu výkonu trestu pracoval. Dne 1. 10. 2013 byl na základě rámcového rozhodnutí předán bulharským orgánům ke zbývajícemu výkonu trestu v Bulharsku.

Při předání odsouzeného dánské orgány výslovně uvedly, že dánský zákon neumožňuje zkrácení uloženého trestu odnětí svobody na základě doby odpracované během jeho výkonu. Bulharský vnitrostátní soud, který rozhodoval o uznání výkonu trestu a o výkonu trestu odnětí svobody uloženého dánským soudem, řešil zásadní otázku, zda rámcové rozhodnutí umožňuje při určování zbývající doby trestu zohlednit dobu, po kterou odsouzený při výkonu trestu v dánské věznici pracoval.

Podle výkladového rozhodnutí bulharského Nejvyššího kasačního soudu bylo ustanovení trestního zákoníku týkajícího se výkonu trestu v rámci předávání odsouzených osob vykládáno v tom smyslu, že období odpracované ve věznici ve státě odsouzení muselo být příslušnými orgány vykonávajícího členského státu započítáno pro účely snížení trestu tak, že dva odpracované dny odpovídají třem dnům odnětí svobody, pokud již nebyl trest z tohoto důvodu snížen vydávajícím státem. Vzhledem k tomu, že podle názoru vnitrostátního soudu nebylo bulharské právo slučitelné s rámcovým rozhodnutím, obrátil se na Soudní dvůr s otázkami ve vztahu k výkladu této unijní úpravy.

Rozsudek Soudního dvora

Soudní dvůr nejdříve poukázal na ustálenou judikaturu Soudního dvora, dle které je při výkladu ustanovení unijního práva třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí. [2] Podle Soudního dvora musí být ustanovení čl. 17 stanovující, že výkon trestu se řídí právem vykonávajícího státu, vykládáno s přihlédnutím k celému kontextu rámcového rozhodnutí tak, že stanovuje zásady, jež se použijí na výkon trestu po předání odsouzeného příslušnému orgánu vykonávajícího státu. Na část trestu vykonávanou na území vydávajícího státu se tak použije pouze právo tohoto státu, a to až do doby předání odsouzeného do vykonávajícího státu. Pouze vydávající stát má pravomoc, umožňuje-li to jeho vnitrostátní právní úprava, snížit trest za práci odsouzeného ve výkonu trestu před uznáním odsuzujícího rozsudku vykonávajícím státem a jeho předáním. Vykonávající stát nemůže přiznat snížení trestu ve vztahu k části trestu vykonávanému na území vydávajícího státu, pokud vydávající orgány na základě svého vnitrostátního práva takové snížení trestu odsouzenému nepřiznaly.

Rozsudek ze dne 14. 9. 2016 ve věci C-16/15 Pérez López Řetězení pracovních poměrů na dobu určitou ve veřejném zdravotnictví

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Soudní dvůr Evropské unie se v zářijovém rozsudku vyjádřil k některým aspektům zneužívání po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou v sektoru veřejného zdravotnictví. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla předložena konkrétně v rámci sporu mezi paní López a madridskou zdravotnickou službou ohledně právní kvalifikace jejího pracovního poměru, který měl podobu opakovaného jmenování na místo příležitostného zaměstnance. Soudní dvůr dospěl v tomto rozhodnutí k závěru, že nelze připustit, aby pracovní smlouvy na dobu určitou mohly být obnovovány za účelem stálého a trvalého plnění úkolů zdravotnické služby, které spadají mezi obvyklé činnosti běžných nemocničních pracovníků.

Z hlediska skutkového lze zmínit, že paní López byla přijata jako příležitostná zaměstnankyně na místo zdravotní sestry

Opakovaný výklad by mohl ohrozit cíle sledované rámcovým rozhodnutím, mezi něž patří respektování zásady vzájemného uznávání, která je základním kamenem justiční spolupráce v trestních věcech v Evropské unii založené na vzájemné důvěře členských států v právní systémy ostatních členských států.

V projednávaném případě Soudní dvůr řešil rovněž otázku právních účinků rámcového rozhodnutí. Dospěl k závěru, že rámcové rozhodnutí s ohledem na skutečnost, že bylo přijato v rámci bývalého třetího pilíře, nemá přímý účinek do té doby, než dojde k jeho zrušení, zániku nebo změně podle Lisabonské smlouvy. Rámcové rozhodnutí má tedy nadále právní účinky čl. 34 odst. 2 písm. b) Smlouvy o Evropské unii. Z ustálené judikatury vyplývá, že vnitrostátní soudy jsou povinny vnitrostátní právo vykládat v co možná největším rozsahu ve světle a znění rámcového rozhodnutí tak, aby dosáhly jím zamýšleného výsledku. [3] Je třeba zdůraznit, že tato povinnost eurokonformního výkladu zahrnuje i povinnost vnitrostátních soudů, a to i těch rozhodujících v posledním stupni, změnit ustálenou judikaturu, vychází-li z výkladu vnitrostátního práva, který je neslučitelný s cíli rámcového rozhodnutí. [4]

Není tudíž přípustné, aby vnitrostátní soud platně dospěl k závěru, že nelze vnitrostátní ustanovení vyložit v souladu s unijním právem z důvodu, že bylo interpretováno vnitrostátním soudem rozhodujícím v posledním stupni tak, že není slučitelné s unijním právem. Plný účinek rámcového rozhodnutí je povinen vnitrostátní soud vykonávajícího bulharského státu zajistit tak, že výklad vnitrostátního práva učiněný jeho Nejvyšším kasačním soudem při svém rozhodování nepoužije.

Andrea Pokorná

[1] Rámcové rozhodnutí Rady 2008/909/SVV ze dne 27. 11. 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, za účelem jejich výkonu v Evropské unii.

[2] Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 7. 2015 ve věci Laničan, bod 35.

[3] Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 9. 2012 ve věci Lopes Da Silva Jorge, bod 54 a citovaná judikatura.

[4] Rozsudky Soudního dvora ze dne 19. 4. 2016 ve věci DI, bod 33 a ze dne 5. 7. 2016 ve věci Ogňanov, bod 35.

ve fakultní nemocnici v Madridu na dobu od 5. 2. do 31. 7. 2009. V souladu s vnitrostátními právními předpisy byla po skončení platnosti této první pracovní smlouvy sedmkrát opakovaně jmenována prostřednictvím smluv na dobu určitou na stejné místo, a to tak, že její pracovní činnost pro madridskou nemocnici trvala nepřetržitě od 5. 2. 2009 do 31. 3. 2013. Dne 30. 4. 2013 podala odvolání proti svému novému jmenování a v následné správní žalobě uvedla, že její opakované jmenování ve skutečnosti odpovídá nepřetržitě činnosti. Použití po sobě jdoucích smluv na dobu určitou, které s ní byly uzavřeny, je tedy podle ní porušením zákona a musí vést k překvalifikování jejího pracovního poměru.

Podstatou otázek předložených Soudnímu dvoru bylo mimo jiné to, zda unijní právo brání tomu, aby taková vnitrostátní právní úprava, jako byla právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, byla orgány dotyčného členského státu uplatňována tím způsobem, že obnovování po sobě jdoucích

pracovních smluv na dobu určitou ve veřejném zdravotnictví je považováno za ospravedlněné „objektivními důvody“.

Z hlediska právních předpisů bylo pro posouzení věci relevantní zejména ustanovení 5 rámcové dohody o pracovních poměrech na dobu určitou (dále jen „rámcová dohoda“) [1], které ukládá členským státům, aby definovaly objektivní důvody ospravedlňující obnovování po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou, nejdelší možné celkového trvání po sobě jdoucích pracovních poměrů, či maximální možný počet jejich obnovování.

Pokud jde o výklad ustanovení 5 rámcové dohody, Soudní dvůr v první řadě připomenul, že jeho účelem je stanovit pravidla pro využívání po sobě jdoucích pracovních poměrů na dobu určitou tím, že budou stanovena určitá ustanovení minimální ochrany, jejichž úkolem bude zabránit nejistotě v situaci zaměstnanců. Možnost stabilního zaměstnání totiž představuje významný prvek ochrany zaměstnanců, kdežto pracovní smlouvy na dobu určitou mohou odpovídat zároveň potřebám zaměstnavatelů i zaměstnanců pouze za určitých okolností. V tomto kontextu bylo dle Soudního dvora třeba ověřit, zda ustanovení vnitrostátní právní úpravy, o která šlo ve věci v původním řízení a která umožňují obnovování pracovních smluv na dobu určitou ve zdravotnictví, mohou představovat opatření uvedená v ustanovení 5 rámcové dohody, a konkrétně zda mohou představovat objektivní důvody ospravedlňující obnovení pracovních poměrů na dobu určitou.

Soudní dvůr poukázal na to, že příslušná vnitrostátní právní úprava určuje přesným způsobem podmínky, za nichž mohou být uzavírány po sobě jdoucí pracovní smlouvy na dobu určitou. Použití takových smluv je dovoleno, pokud se vztahuje na plnění určitých úkolů, které jsou časově omezené, vyvolané aktuální potřebou, nebo mimořádné, pokud je nezbytné k zajištění stálého a nepřetržitého provozu zdravotnických středisek nebo pokud jde o plnění doplňkových úkolů jako kompenzace za zkrácení běžné pracovní doby. Nejedná se o úpravu, která by obecným a abstraktním způsobem dovolovala používání po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou.

V tomto ohledu bylo třeba dle Soudního dvora také připomenout, že dočasné nahrazení zaměstnance za účelem uspokojení dočasných potřeb zaměstnavatele v oblasti pracovních sil může v zásadě představovat „objektivní důvod“ ve smyslu ustanovení 5 rámcové dohody. Ve veřejné správě s vysokým počtem zaměstnanců, jako je tomu v případech veřejného zdravotnictví, jsou dočasné zástupy často nezbytné zejména kvůli nepřítomnosti zaměstnanců z důvodu nemoci, mateřské dovolené, rodičovské dovolené nebo jiného volna.

Dle Soudního dvora však pracovní smlouvy na dobu určitou nemůžou být obnovovány za účelem plnění obvyklých činností běžných nemocničních pracovníků. Obnovování pracovních smluv na dobu určitou za účelem pokrytí potřeb, které nemají ve skutečnosti dočasnou povahu, nýbrž jsou stálé a trvalé, totiž není odůvodněné ve smyslu ustanovení 5 rámcové dohody, neboť takovéto použití pracovních poměrů na dobu určitou je v přímém rozporu s předpokladem, z něhož vychází rámcová dohoda, a sice že pracovní smlouvy na dobu neurčitou představují obecnou formu pracovních vztahů, přestože pracovní smlouvy na dobu určitou jsou pro zaměstnávání v určitých odvětvích či pro výkon určitých povolání nebo činností charakteristické.

Dodržování ustanovení 5 rámcové dohody konkrétně vyžaduje, aby bylo ověřeno, že účelem obnovování po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou je pokrytí dočasných potřeb a že takové vnitrostátní ustanovení, jako je ustanovení dotčené ve věci v původním řízení, není ve skutečnosti využíváno k uspokojení trvalých a dlouhodobých personálních potřeb zaměstnavatele. Ze situace žalobkyně v původním řízení dle Soudního dvora ovšem vyplývá, že její opakované jmenování v zájmu zajištění nemocničních zdravotnických služeb patrně neodpovídá jen pouhé přechodné potřebě zaměstnavatele.

Dušan Sulitka

[1] Rámcová dohoda o pracovních poměrech na dobu určitou ze dne 18. 3. 1999, která je přílohou směrnice Rady 1999/70/ES ze dne 28. 6. 1999 o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS.

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Rozsudek ze dne 29. 3. 2016 ve věci Kocherov a Sergeyeva proti Rusku, č. 16899/13 Omezení rodičovské odpovědnosti osob s mentálním postižením

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Stěžovatelé, pan Kocherov a jeho dcera, namítali před Evropským soudem pro lidská práva, že v důsledku rozhodnutí ruských soudů z roku 2012 nemohli žít spolu jako rodina, čímž bylo porušeno jejich právo na respektování rodinného života garantované čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

Pan Kocherov trpěl lehkým mentálním postižením a v letech 1983 až 2012 pobýval v zařízení sociální péče. Druhá stěžovatelka, jeho dcera, byla krátce po narození v roce 2007 umístěna do dětského domova, jelikož i její matka trpěla duševní poruchou a byla zbavena svéprávnosti. Během jejího pobytu v domově s ní stěžovatel pravidelně udržoval kontakt. V únoru 2012 došlo k jeho propuštění ze zařízení sociální péče a přestěhování do nájemního bytu. Stěžovatel následně informoval dětský domov o zamýšleném převzetí své dcery do péče. Dětský domov ovšem podal soudu návrh na omezení jeho rodičovské odpovědnosti, kterému bylo rozsudkem z března 2012 vyhověno. Důvodem bylo tvrzení dětského domova o existenci komunikačních potíží mezi stěžovatelkou a jejími rodiči, nedostatku zkušeností s výchovou dětí, nevyhovující finanční situaci a skutečnosti, že matka stěžovatelky je nesvéprávná a styk s dcerou by pro tuto mohl představovat nebezpečí.

Evropskému soudu pro lidská práva se v předmětné věci naskytla možnost dále precizovat pojem nejlepšího zájmu dítěte, a to v návaznosti na specifické okolnosti, kdy jeden z rodičů trpěl lehkým mentálním postižením a druhý byl zbaven svéprávnosti. Ačkoliv byl dle názoru Soudu zásah do práv stěžovatelů učiněn v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíl, nebyl v demokratické společnosti nezbytný.

Soud v dané věci zkoumal především to, zda byl zásah založen na důvodech, které lze označit za relevantní a dostatečné s ohledem na závazek státu umožnit zachování vazeb mezi rodiči a jejich dětmi, kdy hlavní kritérium musí představovat nejlepší zájem dítěte [1]. Poukázal na formalistický přístup vnitrostátních soudů, které toliko potvrdily vyjádření dětského domova a zcela

pominuly důkazy a protiargumenty stěžovatele. Vnitrostátní soudy nadto ani nenařídily komplexní psychologické vyšetření dítěte nezávislým znalcem. Dle Soudu tak přesvědčivě neprokázaly, že svěřením dcery do péče stěžovatele by pro ni představovalo takovou míru stresu, která by odůvodnila její ponechání v dětském domově na další období.

Nedostatečnou zkušenost stěžovatele s výchovou dětí, resp. skutečnost, že delší dobu strávil v zařízení sociální péče, nelze dle Soudu také považovat za faktory, které zavdávají legitimní důvod pro omezení rodičovské odpovědnosti nebo ponechání dítěte v ústavní péči. Stěžovatel předložil vnitrostátním soudům zprávu znalecké komise z roku 2011, dle jejíž závěrů mu jeho zdravotní stav plně umožňoval vykonávat rodičovskou odpovědnost. Vnitrostátní soudy nicméně tento znalecký posudek nevezly v potaz.

Vnitrostátní soudy své obavy odůvodňovaly i strachem o bezpečí dcery, jelikož její matka byla zbavena svéprávnosti a měla volný vstup do bytu pana Kocherova. Dle Soudu nicméně samotný fakt zbavení svéprávnosti neimplikuje nebezpečnost této osoby pro své okolí. V daném případě vnitrostátní soudy neprokázaly, že matka byla pro dceru nebezpečná, své závěry dokonce neopřely o žádné lékařské posudky či jiné důkazy.

V návaznosti na argument vnitrostátních soudů o nedostatečných finančních prostředcích stěžovatele pak Soud závěrem uvedl, že případné finanční potíže stěžovatele samy o sobě nelze nikterak považovat za dostatečný důvod pro omezení jeho rodičovské odpovědnosti.

S ohledem na výše uvedené dospěl Soud jednomyslně k závěru o porušení čl. 8 Úmluvy.

Katarína Deáková

[1] Věc Kutzner proti Německu, č. 46544/99, rozsudek ze dne 26. 2. 2002, § 65.

Rozsudek ze dne 12. 7. 2016 ve věci SIA AKKA/LAA proti Lotyšsku, č. 562/05

Povinnost kolektivního správce autorských práv k uzavření licenční smlouvy

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

V rozsudku ze dne 12. 7. 2016 ve věci SIA AKKA/LAA se Evropský soud pro lidská práva zabýval problematikou uložení povinnosti kolektivnímu správci autorských práv uzavřít licenční smlouvy s poskytovateli rozhlasového vysílání, pokud nedošlo k dohodě z důvodu přemrštěných požadavků na výši licenčních poplatků ze strany správce.

V tomto případě byl stěžovatelem litevský kolektivní správce autorských práv, který uzavíral licenční smlouvy s uživateli chráněných děl. Pro určité časové období se stěžovateli nepodařilo sjednat smlouvy s některými z provozovatelů rozhlasových stanic, díky čemuž provozovali sdělování chráněných děl veřejnosti bez jakéhokoliv licenčního ujednání. Vůči těmto stanicím podala stěžovatelka soukromoprávní žaloby, v nichž se domáhala ochrany před zásahem do spravovaných autorských práv. Žalované společnosti před vnitrostátními soudy tvrdily, že licenční smlouvy nebyly uzavřeny z důvodu jednání kolektivního správce, který zneužíval svého dominantního postavení na trhu při určování výše vybíraného poplatku. Správce před soudy neuspěl a bylo mu nařízeno povinné uzavření licenčních smluv za soudem určených podmínek. Před Soudem pak namítal, že stanovením této povinnosti došlo k zásahu do jeho práva na majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a práva na spravedlivé řízení podle čl. 6 Úmluvy.

Soud při svém posouzení věci vyšel v první řadě ze skutečnosti, že rozhodnutí vnitrostátních soudů nařizující stěžovatelce povinné uzavření licenčních smluv, pokud nedošlo k dosažení vzájemné dohody, mělo podklad ve vnitrostátním právu. Zároveň uvedl, že vnitrostátní soudy v rámci svého posouzení zo-

hlednily zájem provozovatelů rozhlasových stanic na vysílání a veřejný zájem na přístupu k hudebním dílům na jedné straně a zájem stěžovatele na získání spravedlivé odměny na straně druhé. Soud mimo jiné zdůraznil, že zabránění ve sdělování chráněných děl z důvodu neuzavření licenčních smluv by negativně zasáhlo do zájmů vlastníků autorských práv na dosažení co největšího užítka z jejich autorské tvorby. Soud tak konstatoval, že vnitrostátní soudy dokázaly zohlednit skutečnost, že docházelo k provozování autorských děl, ale současně s tím, že k tomu docházelo vlivem omezené schopnosti stěžovatele ve sjednávání příslušných licenčních smluv. Soud dospěl k závěru, že nedošlo k porušení práva na majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy a vzhledem k tomu, že vnitrostátní soudy v daném případě postupovaly v souladu s vnitrostátním právem a svá rozhodnutí dostatečně odůvodnily, nedošlo ani k porušení práva na spravedlivé řízení ve smyslu čl. 6 Úmluvy.

Rozsudek je zajímavý zejména tím, jak se Soud vyrovnal s posouzením proporcionality mezi zájmy kolektivního správce a provozovatelů rozhlasového vysílání, kdy v případě neuzavření licenčních smluv pro přemrštěný požadavek na výši poplatku může fakticky dojít rovněž k poškození autorů, jež by měli mít možnost profitovat ze své tvorby. V tomto kontextu lze pro zajímavost připomenout rovněž relativně skokové zvýšení sazby poplatků českého Ochranného svazu autorského pro rok 2017 o 31 až 50 % [1].

Jan Bena

[1] Sazby OSA i po zdražení v roce 2017 zůstávají jedny z nejnižších v Evropě. OSA: Tiskové zprávy. Dostupné z: <http://www.osa.cz/hlavn%C3%AD-menu/tiskov%C3%A9-centrum/tiskov%C3%A9-zpr%C3%A1vy.aspx>.

Rozsudek ze dne 15. 11. 2016 ve věci Dubská a Krejzová proti České republice, č. 28859/11 a 28473/12

Domácí porody a přítomnost porodních asistentek

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Velký senát Evropského soudu pro lidská práva rozhodl v dlouho očekávaném rozsudku ve věci stěžovatelek Dubské a Krejzové tak, že Česká republika se vůči nim nedopustila porušení práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Ve věci se konkrétně jednalo o případ, kdy stěžovatelky před Soudem namítaly, že v rozporu s Úmluvou neměly možnost svobodně si zvolit místo porodu a mít u porodu v domácím prostředí porodní asistentku.

První stěžovatelka, paní Dubská, se rozhodla pro domácí porod po stresující zkušenosti s porodem svého prvního dítěte, kdy byla v nemocnici nucena podstoupit různé zákroky a také zůstat déle hospitalizovaná proti své vůli. Byla nicméně informována, že česká právní úprava neumožňuje, aby náklady domácího porodu byly hrazeny z veřejného zdravotního pojištění, a že porodní asistentky mohou asistovat při porodech pouze v zařízeních s technickým vybavením předepsaným zákonem. Paní Krejzová porodila doma opakovaně v letech 2008 a 2010, za přítomnosti porodních asistentek, které neměly příslušné

povolení. Obě stěžovatelky před Soudem tvrdily, že stávající zákonná úprava, která je v praxi nutila zvolit porod v nemocničním zařízení, omezovala jejich právo na soukromý a rodinný život.

Soud ve věci stěžovatelek shledal, že v dané oblasti disponují státy Úmluvy velkým prostorem pro uvážení, a to zejména za situace, kdy v rámci Evropy neexistuje převládající konsensus, který by se týkal otázky poskytování zdravotní péče a státního podílu na jejím zajištění v případě domácích porodů.

Hrozba sankcí pro porodní asistentky, které asistují při domácích porodech, má pochopitelně dopad na svobodu volby způsobu porodu. Ženy, které si přejí rodit doma, nemají žádnou jinou možnost, než rodit bez porodní asistentky se zvýšeným rizikem pro sebe i dítě. Soud se v tomto ohledu zabýval otázkou, zda tento zásah do svobody volby splňuje podmínky testu proporcionality a zda dosahuje úrovně zásahu do práva na respektování soukromého života. Připomněl, že obě stěžovatelky měly možnost předvídat, že jejich domovy nejsou dostatečně technicky vybaveny tak, aby naplnily zákonné požadavky na přítomnost porodní asistentky. Navíc, zásah do svobody volby ze strany státu jednoznačně sledoval legitimní cíl,

a to ochranu zdraví a bezpečí matky a dítěte.

Podle Soudu současná česká úprava garantuje spravedlivou rovnováhu mezi zájmy matky a ochranou jejího soukromého života na straně jedné a zájmem státu na ochranu zdraví a bezpečnosti dítěte a matky v průběhu porodu na straně druhé. Soud rovněž zohlednil skutečnost, že česká vláda od roku 2014 přijala řadu

opatření za účelem zlepšení situace v porodnicích, zdravotní péče a odbornosti porodních asistentek. Připomněl také, že není jeho úlohou rozhodovat o tom, jaká je vhodná politika regulující podmínky domácích porodů, jelikož toto rozhodnutí spadá do pravomoci vnitrostátních orgánů.

Katarína Šipulová

Rozsudek ze dne 19. 5. 2016 ve věci D. L. proti Bulharsku, č. 7472/14

Aktivní legitimace dětí k podání návrhu na přezkum umístění do ústavní výchovy

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva se ve věci D. L. proti Bulharsku zabýval problematikou ústavní výchovy dětí. V rozsudku senátu páté sekce Soudu ze dne 19. 5. 2016 se konkrétně vyjádřil k souladu umístění dítěte do výchovného ústavu s právem na osobní svobodu, k právu na urychlený přezkum zákonnosti zbavení osobní svobody, k dostupnosti prostředků soudního přezkumu nařízení ústavní výchovy a rovněž k paušální kontrole korespondence a telefonní komunikace výchovným ústavem.

Z hlediska skutkového bylo podstatou věci přemístění třináctileté stěžovatelky do výchovného ústavu, který jí měl zajišťovat rozdílně od předešlého zařízení i školní docházku. K přemístění stěžovatelky soud přistoupil po opakované žádosti Komise pro potírání antisociálního chování nezletilých kvůli opakovaným pokusům o útek a obavě z jejího zapojení do poskytování sexuálních služeb. Ačkoliv byla stěžovatelka do výchovného ústavu umístěna na blíže neurčenou dobu, která podle příslušné právní úpravy nemohla přesáhnout tři roky, bulharský právní řád neposkytoval pravidelný soudní přezkum předmětného opatření a ani stěžovatelka nedisponovala oprávněním přezkum zahájit.

Soud v rozsudku poměrem šesti hlasů proti jednomu vyslovil, že umístěním nezletilé stěžovatelky do výchovného ústavu nedošlo k porušení práva na osobní svobodu dle čl. 5 odst. 1 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Vzhledem ke kritice bulharského zákona vztahujícího se na asociální jednání mladistvých jak ze strany mezinárodních, tak vnitrostátních orgánů, mohl být tento závěr překvapivý. Soud se však se svým postojem v odůvodnění rozsudku náležitě vypořádal.

Soud již dříve shledal, že umístění nezletilé osoby do výchovného zařízení je zbavením svobody dle čl. 5 Úmluvy (A. a ostatní proti Bulharsku [1].) V dané věci se proto zaměřil konkrétně na to, zda zbavení svobody stěžovatelky splňovalo zákonnost, výchovný účel a požadavek proporcionality přijatého opatření. V případech zbavení svobody nezletilých je dle Soudu základním předpokladem proporcionality umístění do ústavní výchovy posouzení, zda se v daném případě jedná o prostředek *ultima ratio*, který je v souladu s nejlepším zájmem dítěte, a je určený k ochraně před vážným narušením jeho rozvoje. Nařízení ústavní výchovy totiž představuje nejradikálnější opatření, které lze uplatnit pouze v nejvážnějších případech a musí se opírat o dostatečně závažné a pádné argumenty motivované zájmem dítěte. Disentující soudkyně O'Leary ve svém stanovisku v tomto ohle-

du upozornila na to, že podmínky, ve kterých se zbavení svobody uskutečňuje, musí být v souladu s výchovným účelem a kritizovala především poměry v bulharských zařízeních pro nápravu nezletilých, jejich organizaci a filosofii, které dle jejího názoru nemohou naplňovat výchovný účel.

V otázce namítaného porušení práva na urychlený přezkum zákonnosti zbavení svobody zakotveného v čl. 5 odst. 4 Úmluvy a porušení stěžovatelčina práva na respektování soukromého života, které mělo spočívat v paušální a automatické kontrole její písemné a telefonní komunikace, senát Soudu jednomyslně konstatoval porušení Úmluvy. S ohledem na výchovný účel opatření je dle Soudu nutné pravidelně sledovat vývoj chování nezletilé stěžovatelky. Stěžovatelka měla mít zajištěn přístup k pravidelnému soudnímu přezkumu rozhodnutí o umístění do ústavní výchovy prováděnému automaticky v rozumných lhůtách, resp. na základě její žádosti. Ve vztahu k namítanému porušení čl. 8 Úmluvy Soud uznal, že korespondenci nezletilých je možné kontrolovat za účelem zabránění mladistvým v přístupu k látkám a předmětům, které by mohly ohrozit jejich zdraví a narušit pořádek daného zařízení. Při takovém omezení musí být nicméně nezletilému zachován kontakt s okolním světem tak, aby nebyla narušena jeho lidská důstojnost. Pokud tedy výchovný ústav zaváděl automatický a paušální monitoring veškeré korespondence a telefonních hovorů bez rozlišování kontaktovaných osob, bezesporu došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

Rozhodnutí ve věci D. L. proti Bulharsku je z pohledu českého práva zajímavé zejména s ohledem na úpravu ústavní výchovy v českém občanském zákoníku. V českém právu je rozdílně od bulharské právní úpravy výslovně zakotvena povinnost soudu nejméně jednou za šest měsíců přezkoumat, zda trvají důvody pro nařízení ústavní výchovy nebo zda není možné zajistit dítěti náhradní rodinnou péči. Pokud se však jedná o právo nezletilých podávat návrhy na zrušení ústavní výchovy, v českém právu není také zakotveno. Soud je ovšem při přezkumu důvodů pro trvání ústavní výchovy povinen vyžádat si vyjádření názoru dítěte. Nemusí mu vyhovět, vždy však ve svém rozhodnutí musí svůj postup řádně odůvodnit. Je proto otázkou, zda absence aktivní legitimace k podání návrhu na přezkum opatření by dle Soudu mohla vést ke konstataci porušení práva na urychlený přezkum zákonnosti zbavení osobní svobody.

Šárka Šváblová

[1] Věc A. a ostatní proti Bulharsku, č. 51776/08, rozsudek ze dne 29. 11. 2011.

Rozsudek ze dne 4. 10. 2016 ve věci T. P. a A. T. proti Maďarsku, č. 37871/14 a 73986/14

Ukládání doživotních trestů ve světle čl. 3 Úmluvy

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Dne 4. 10. 2016 vydal Evropský soud pro lidská práva rozsudek ve věci pana A. T. a pana T. P., kteří byli v Maďarsku odsouzeni za vraždu na doživotní trest odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění. Žádosti stěžovatelů o milost byly opakovaně zamítnuty. Před Soudem proto namítali, že nová maďarská zákonná úprava ukládání doživotních trestů porušuje čl. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv garantující zákaz nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu. Zajímavostí je, že předmětná úprava byla v Maďarsku přijata v roce 2015 právě z důvodu dosažení souladu s požadavky Soudu na ukládání doživotních trestů [1].

Maďarský helsinský výbor v souvislosti s aktuální legislativou poukazoval na konkrétní nedostatky přezkumného řízení ve světle standardů zakotvených rozsudkem ve věci Vinter a ostatní proti Spojenému království [2]. Maďarská úprava totiž dle jejich vyjádření neposkytovala žádnou reálnou vyhlídku na propuštění. Nedostatky nové úpravy spatřovali především ve skutečnosti, že výsledek nově zavedeného obligatorního řízení o milosti je v diskreční pravomoci prezidenta. Sice poradní výbor pro udělování milosti ve svém odůvodněném stanovisku uvede, zda má být v konkrétním případě udělena milost, prezident však nemá povinnost odůvodnit své rozhodnutí, ani pokud se rozchází s doporučením ve stanovisku výboru. K uvedenému obligatornímu řízení přitom může dojít teprve uplynutím čtyřiceti let ve vězení. Zákon dokonce neposkytuje žádné vodítko, jaká kritéria má vzít prezident při rozhodování o udělování milosti v potaz.

Velký senát Soudu se k problematice ukládání doživotních trestů měl možnost vyjádřit v nedávné věci Murray proti Nizozemí [3]. Opětovně konstatoval, že doživotní trest odnětí svobody uložený dospělým pachatelům sice sám o sobě neporušuje čl. 3 Úmluvy, je ovšem zásadní, aby trest byl *de iure* a *de facto* snížitelný. Doživotní trest odnětí svobody je souladný s čl. 3 Úmluvy pouze při současné existenci vidiny propuštění a možnosti přezkumu, přičemž oba aspekty musí být přítomné od okamžiku uložení trestu. [4] Trest musí současně sledovat legitimní penologický cíl. Určení formy přezkumu je ovšem v diskreci smluvních států. Prezidentská milost je v této souvislosti dle Soudu v souladu s požadavky vyplývajícími z jeho judikatury. [5]

Ve vztahu k případu stěžovatelů T. P. a A. T. Soud poznamenal, že ke konstatování porušení čl. 3 Úmluvy ve věci László Magyar

proti Maďarsku došlo z důvodu, že v předmětné době byl doživotní trest smrti v Maďarsku právně i fakticky nesnížitelný. Institut prezidentské milosti, který poskytoval jedinou možnost propuštění, nesplňoval požadavky stanovené rozhodnutím ve věci Vinter a ostatní. Novelizace maďarského zákona sice zavedla automatický přezkum doživotních trestů, nicméně teprve po výkonu trestu v délce čtyřiceti let. Státy sice disponují v oblasti trestní politiky prostorem pro uvážení, dle Soudu ovšem tento prostor podléhá omezením. Čekací doba čtyřiceti let je značně delší, než mezinárodně doporučená nejdelší doba dvaceti pěti let. [6] Soud sice neshledal porušení čl. 3 Úmluvy v případě francouzské úpravy, která stanovila možnosti přezkumu až po třiceti letech, tamní úprava však do této doby započítávala veškeré omezení svobody včetně vazby. [7] Argument maďarské vlády, že stěžovatelům byla po celou dobu výkonu trestu otevřena možnost žádat o milost prezidenta v rámci řízení o milost, tedy nikoliv obligatorního řízení po uplynutí čtyřiceti let pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody, vyvrátil s poukazem na to, že tato možnost fakticky ani právně nezaručuje snížitelnost doživotního trestu.

Při posouzení samotného přezkumného řízení Soud poukázal na zákonem stanovená objektivní a předem definovaná kritéria posouzení žádosti o milost. Nedostatek shledal v tom, že tyto kritéria se vztahují pouze na poradní výbor. Prezident, v jehož rukou je konečné rozhodnutí, jimi není vázán. Soud vyjádřil také obavy stran absence lhůty pro rozhodnutí prezidenta o udělení milosti, resp. z důvodu chybějící povinnosti prezidenta své rozhodnutí odůvodnit. Vzhledem ke všemu výše uvedenému dospěl k závěru o porušení čl. 3 Úmluvy.

Katarína Deáková

[1] Věc László Magyar proti Maďarsku, č. 73593/10, rozsudek ze dne 20. 5. 2014.

[2] Věc Vinter a ostatní proti Spojenému království, č. 66069/09, 130/10, 3896/10, rozsudek velkého senátu ze dne 9. 7. 2013.

[3] Věc Murray proti Nizozemí, č. 10511/10, rozsudek velkého senátu ze dne 26. 4. 2016.

[4] Věc Vinter a ostatní, §§ 104–118 a 122.

[5] Věc Kafkaris proti Kypru, č. 21906/04, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 2. 2008, § 99 a 102.

[6] Věc Vinter a ostatní, § 120.

[7] Věc Bodein proti Francii, č. 40014/10, rozsudek ze dne 13. 11. 2014.

Názory uvedené v příspěvcích představují názory autorů, nikoliv oficiální stanoviska Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

4/2016
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA